

Ekonomika zcela jinak: paradigma třetího milénia

namísto krize a stamiliardových ztrát

třetí cesta s vyrovnanými rozpočty a trvalou prosperitou

- ✧ **P3M plně zachovává dělení Ekonomiky na Sféry veřejnou a podnikání**
- ✧ **produkty obou sfér mají směnnou hodnotu vyjádřenou penězi**
- ✧ **v P3M nejsou potřeba žádné daně, nechávají se jen ty s regulační funkcí**
- ✧ **ceny všech produktů jsou číselnými cenami, bez daňového zatížení (kromě toho z regulačních daní)**
- ✧ **Směnu mezi Sférou veřejnou a Sférou podnikání zajišťuje Registrační depozitní banka (RDB)**
- ✧ **podmínkou chodu P3M je pouze to, aby ekonomika věcně plnila vše, co má**
- ✧ **navrhujeme, aby přechod na P3M proběhl postupně v intervalu osmi let:**
 - **ihned, v řádu několika měsíců, by byla zřízena RDB a zrušeno prvních 15% daní z daňové kvóty**
 - **v letech ihned+1 a ihned+2 by se každoročně zrušilo vždy dalších 15% daňové kvóty**
 - **v letech ihned+3 až ihned+7 by se každoročně zrušilo vždy dalších 11% daňové kvóty**
 - **zrušené daňové výnosy se vždy nahradí přímým zvýšením příjmů veřejných rozpočtů (bez zadlužení)**
 - **každým rokem lze do ekonomiky dodat další impulz ve výši 2 až 5% HDP (opět bez zadlužení)**

Obsah:

Úvod	str. 2
1. Podstatou je věcná ekonomika	str. 3
2. Ekonomika daní – von Bismarcovo paradigma	str. 6
2.1. Peníze a dvojrole peněz	str. 6
2.2. Daně a Ekonomika daní	str. 7
2.3. Daně ve skutečnosti platí Sféra podnikání	str. 8
2.4. Ceny produktů v Ekonomice daní (placených Sférou podnikání)	str. 9
2.5. Ekonomika daní: Směna Veřejného produktu za V-spotřebu	str. 10
2.6. “Obláček daní” vznikl, zprostředkoval Směnu a zmizel	str. 12
3. Ekonomika bez daní – Paradigma třetího milénia	str. 14
3.1. Ceny v Ekonomice bez daní	str. 14
3.2. Rozhodující momenty Směny - analýza	str. 14
3.3. Ekonomika bez daní – Směna Veřejného produktu a V-spotřeby prostřednictvím Banky	str. 15
3.4. Ekonomika bez daní = vyrovnané rozpočty a rozpočtová suverenita	str. 16
3.5. Registrační a depozitní banka (RDB)	str. 19
3.6. Stručný popis scénáře přechodu na P3M	str. 21
4. Ekonomika bez daní	str. 26
5. Von Bismarckovo paradigma nemá šanci přežít	str. 29
5.1. Inventarizace stavu a náklady agónie	str. 29
5.2. Proces civilizačního zlomu a výzvy s ním spojené	str. 30
5.3. Veřejné finance v Ekonomice daní a jejich deficit	str. 32

Úvod

Svět, zejména však ekonomiky zemí dosud označovaných jako vyspělé, čelí již řadu měsíců dramatickým výzvám: po finanční krizi následoval nebývalý propad jejich reálné ekonomiky, vznikly obří deficity veřejných financí, které výrazně prohloubily již existující nebezpečná zadlužení, každým dnem se přidávají i potíže další, v naší blízkosti se momentálně nejvíce mluví o zemích PIIGS, jsou však i země, o nichž se sice tolik nemluví, ale jejichž problémy jsou výrazně větší.

Přes četné aktivity a občas i některá sebevědomá prohlášení je evidentní, že převládá naprostá nejistota co bude dál, a stejná nejistota je i v tom, co je třeba činit, aby se chmurná situace změnila k lepšímu.

Hlavní problém je, že debaty probíhají jen o špičce ledovce, masu pod hladinou si téměř nikdo neuvedomuje a tudíž ani není předmětem záchranných úvah, přestože rapidně narůstá a přestože právě ona je hlavním hybatelem dění.

Výzvy směřem k finančním trhům k rozumnému chování a stejně tak i k vládám k ozdravení veřejných rozpočtů jsou jistě potřebné a ještě více mediálně působivé, ale jsou to právě a jen ty útoky na špičku ledovce.

Skutečné výzvy jsou naprosto jiné: potřeba vyrovnat se s důsledky masivního a stále se zvyšujícího vstupu technologií do všech oblastí lidského života, tedy procesu, který si pro svou převratnou roli vyžaduje být nazýván *procesem civilizačního zlomu*, krátce *Procesem*.

Proces zplodil globalizaci, zapříčinil existující demografický vývoj, způsobil obrovský růst produktivity spojený s náhradou lidské práce technologiemi, tedy s trendem, který začíná intenzivně působit i v sektoru do nedávné doby netknutém, ve službách, a je i v pozadí prudkých změn hospodářského zeměpisu, tedy rychlého a dále akcelerujícího přesunu reálné ekonomiky do zemí dosud označovaných jako rozvíjející se, především do Číny.

Tyto výzvy nelze řešit stávajícími metodami, obrazně řečeno, rady nelze hledat ani u Karla Marxe, ale ani u Friedricha von Hayeka, nutná je cesta paradigmaticky nová, cesta třetí.

Konkrétně platí, že *Ekonomika* v jejím rozčlenění na *Sféru veřejnou* a *Sféru podnikání* již nemůže fungovat na bázi financování sféry veřejné z výběru daní, a už vůbec nebude moci takto fungovat po na-sazení svérázných derivátů daní, systémů fondových. Jinými slovy, dosavadní paradigma, řekněme mu z úcty k muži, který mu dal moderní podobu, *Paradigma von Bismarckovo*, krátce *vBP*, přes všechny své nesmírné dřívější zásluhy nyní již nezadržitelně umírá.

Tím nejsilnějším důvodem nutného konce *vBP* je vývoj v nákladech na péči o seniory, tedy náklady na penze, na zdravotní péči a na pečovatelské služby, které v zemích podobných ČR rostou průměrně o 7% ročně a přesto jsou vesměs podfinancovány, v řadě zemí, včetně ČR, hluboce – je třeba, aby náklady na seniory rostly o 10% ročně, možná i více. Podfinancována je i dlouhá řada dalších oblastí veřejné sféry. Přitom už dnes v důsledku demografického vývoje klesá podíl osob ekonomicky aktivních v populacích zemí označovaných jako vyspělé, tedy klesá zde podíl plátců daní, respektive podíl aktivních klientů penzijních a jiných podobných fondů či pojišťoven. Tento vývoj bude dále umocňován tím, jak lidská práce bude stále více nahrazována technologiemi, přičemž dopady postihnou daleko více země s dnes rychle rostoucí populací, než ty, kde se natalita snižuje: v těch prvních bude nutno nejen čelit rostoucím nákladům na seniory, ale i strmě rostoucím nákladům na péči o lidi nezaměstnatelné.

Přitom platí, že problémy jsou výhradně s financováním těchto nákladů, *Ekonomika* jako taková má už dnes tolik nevyužitých kapacit, že věcně zde není žádný problém se schopností zajišťovat veškeré důvodné potřeby lidstva jako celku. Navíc právě nahrazování lidské práce technologiemi vytváří takový potenciál růstu, že schopnost zajištění všech důvodných potřeb celému lidstvu bude ještě posilovat.

Jak patrně, žábou na prameni jsou daně, respektive jejich deriváty, povinné fondy. Proto, a ještě z celé řady důvodů dalších, je *vBP* nutno nahradit paradigmatickým jiným, paradigmatickým, které bude plně a aktivně reflektovat veškeré skutečné výzvy dnešního a budoucího světa a učiní tak návratem k věčné podstatě ekonomiky jakožto produkce a směny.

Jsme velmi hrdi na to, že se nám toto nové paradigma podařilo formulovat! Nazvali jsme je ***Paradigmatem třetího milénia***, krátce ***P3M***: toto paradigma, které je naším duševním i obchodním vlastnictvím (viz *Prohlášení autorů*, které lze nalézt např. na www.p3m.cz), ruší daně a vztah mezi *Sfěrou podnikání* a *Sfěrou veřejnou* staví na zcela jiné, daleko pevnější a pružnější základy, neboť se plně opírá o *věcnou Ekonomiku* a o její potenciál zajistit i nadále veškeré důvodné potřeby lidstva i v časech, kdy lidská práce bude stále víc a více nahrazována technologiemi.

Nové paradigma povede nejen k vyrovnaným veřejným rozpočtům a plně odstraní další zadlužování veřejných financí, a učiní tak v podstatě neprodleně, ale dovolí i odstranit podfinancování penzí, systémů zdravotní a sociální péče, vzdělávání, vědy a výzkumu, jakož i dalších činností, nezbytných pro fungování moderní společnosti. Současně bude i nesmírným přínosem pro *Sféru podnikání*, a to zdaleka nikoliv jen tím, že zmizí daně, ale ještě více tím, že *Sféře podnikání* odpadne starost o stabilitu *Sféry veřejné* a dokonce naopak, *Sféra veřejná* se stabilně rostoucí kupní silou bude stabilním a stabilně rostoucím odbytištěm produkce *Sféry podnikání*. Nemałym přínosem bude, že v ekonomikách s vyrovnanými veřejnými rozpočty budou komerční banky osvobozeny od odkupu vládních a podobných dluhopisů a budou se plně věnovat i tomu, co dnes zanedbávají: úvěrování podnikatelů.

Jak patrně, přechod z *von Bismarckova paradigmatu* na *Paradigma třetího milénia* je nevyhnutelný a tudíž neodmítnutelný. *Ekonomika P3M*, *Ekonomika bez daní*, bude přitom fungovat přirozeněji, pružněji a vůbec daleko lépe než dnešní *Ekonomika daní*. Platí, že jednodušší je i samotná podstata nového paradigmatu, jiná věc je, že zřejmě úplně jednoduché nebude psychicky se vyrovnat s tím, že vše bude jinak: překonat co tak pregnantně vyjádřil Benjamin Franklin (viz *Motto*) nebude vůbec snadné.

Situace je ovšem taková, že proti psychickým problémům s přijetím nevyhnutelné změny stojí náklady spojené s agónií *von Bismarckova paradigmatu*: v rámci EU to bylo loni přes € 15 miliard týdně jen v rozpočtových deficitech, v USA v posledním rozpočtovém roce dokonce kolem \$ 27 miliard týdně!

Poznámka. Podrobnější rozbor důvodů nevyhnutelného konce *von Bismarckova paradigmatu* najdete v závěru textu v 5.kapitole.

1. Podstatou je věcná Ekonomika

Začneme tím, co by mělo být zcela samozřejmé: podstatou ekonomiky, jejím vlastním smyslem a tím, co je v jejím vztahu k lidské společnosti a jejímu fungování to skutečně potřebné a zásadní, je ***Ekonomika věcná, skutečná*** neboli ***reálná***, ekonomika, která v podmínkách rozsáhlé *dělbý práce* vytváří své *produkty*, hmotné i nehmotné, a vzájemně je *směňuje*; *Ekonomiku* tvoří její *subjekty*, *instituce* a *firmy*, především však *lidé* a *technologie* uvnitř nich a vzájemné směnné vazby toho všeho.

Peníze, jeden z nejgeniálnějších výtvarů lidstva, mají v této ***skutečné Ekonomice právě a jen dvojroli sice zcela zásadní***, avšak ***výhradně a jen pomocnou***, a to ***univerzálního měřítka směnných hodnot*** a ***zprostředkovatele*** neboli ***média směny***.

Komentář. V následujícím textu se čtenář/ka setká s celou řadou termínů, často zcela nových.

Bezprostředním důvodem, proč je zavádíme, je snaha zkompatnit výklad, takže primární účel je povýtce pracovní: pokud bychom tyto termíny nezavedli, vedlo by to k tomu, že při výkladu bude nutno stále opakovat vždy podrobný popis toho, co nyní v každém daném kontextu budeme moci vyjádřit stručně – a věříme, že i jasně – pomocí příslušného termínu. Činíme tak po zkušenostech s ohlasy na předchozí verze popisu paradigmatu třetího milénia a doufáme, že použité termíny budou dobře zapamatovatelné, především však mnemotechnicky vždy naprosto jasné.

Současně chceme věřit, že aspoň některé z těchto termínů se ujmou i trvale, a to v souvislosti s tím, co spolu s novým paradigmatem prosazujeme jako to hlavní: návrat k poznání, že tím hlavním je a musí být Ekonomika věcná (skutečná neboli reálná), neboť pro zajištění životních potřeb lidstva, včetně v tom nejširším smyslu potřeb sociálních, je podstatné právě a jen to, zda věcná Ekonomika umí vyprodukovat vše, co je třeba, a přitom i zajistit směnu těchto produktů způsobem, který tyto životní potřeby lidstva skutečně v každodenní praxi naplní.

Současně a především jde i o prosazení tohoto poznání do ekonomické praxe. Současná krize a její souvislosti musí být konečně, mimo jiné, pochopeny jako velmi vážné varování před pokračujícím neúměrným zbožštěním peněz, ať již v podobě snah peníze materializovat a činit z nich předmět směny, tak i v podobě zbožšťování nejrůznějších, velmi často chybných nástrojů používajících peníze k ovlivňování *Ekonomiky* bez ohledu na to, co se děje a co to způsobí právě v té *věcné Ekonomice*.

Předpokladem směny je, že produkty mají **směnnou hodnotu** a v každé konkrétní směně jsou na obou stranách produkty stejné směnné hodnoty, případně zastoupené vhodným zprostředkovatelem směny, nejčastěji penězi. *Směnné hodnoty se utvářejí směnou*, chce se říci na trhu, avšak do značné míry zvykově, a to se všemi kladý i zápory.

Samotné produkty jako takové pak obecně vznikají v **pyramidě jejich postupné tvorby čili vytváření**, v pyramidě, jejíž *základnu* tvoří *primární vstupy* (například suroviny) a na každém dalším stupni pyramidy jsou to **meziprodukty**, tvořené z *komponent* (primárních vstupů a meziproduktů nižších stupňů) a z *provozních vstupů* (práce, technologie, energii, pracovních prostor apod.), na *špičce pyramidy* je pak uvažovaný produkt. Ten přitom může být buď opět meziproduktem, tedy komponentou tvorby produktu vyššího stupně, nebo **produktem finálním, určeným ke spotřebě**.

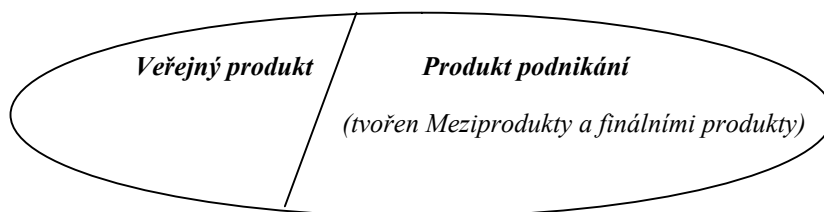
Finální produkty jsou dvojího druhu, jednak jsou to finální produkty vznikající z veřejného, celospolečenského zájmu a určené k *celospolečenské spotřebě*, jednak finální produkty určené ke *spotřebě individuální*.

Vymezení, co je potřebou *veřejného zájmu* a co je potřebou *individuální* je v jednotlivých společnostech různé. Potřebou *veřejného zájmu* je vždy administrace státu a jeho složek, jakož i otázky bezpečnostní, v evropských zemích a v zemích s podobnou filosofií veřejného zájmu sem patří i oblast vzdělávání, sociální a zdravotní péče, případně i některé další (tato filosofie *veřejného zájmu* má svůj původ právě v reformách von Bismarckových).

Platí, že své individuální potřeby získávají lidé ekonomicky aktivní směnou za svou práci, někteří, byť stále ještě v produktivním věku i za zásluhy jiné (rentiéři apod.), ti, co jsou v důchodu, je směňují za své zásluhy minulé (a od těchto zásluh se odvíjí jejich směnná hodnota), ti mladí, kteří zatím jen rostou či se už vzdělávají, je směňují za příslib svých zásluh budoucích. Co se týče přístupu k potřebám *veřejného zájmu*, pak jej má v zásadě každý, s tím, že rozsah tohoto přístupu se může lišit v závislosti od zásluh daného jedince, chce se říci, od jeho *směnné hodnoty*.

Sféra veřejná je pak definována jako ta část *Ekonomiky*, která vytváří finální produkty určené k celospolečenské spotřebě, její souhrnný produkt (vždy za určité období) označíme jako **Veřejný produkt** (viz obr. 1).

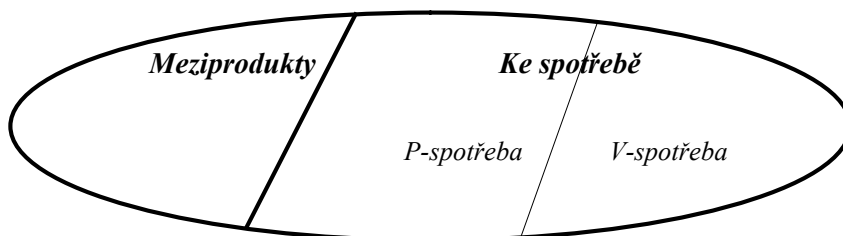
Sféra podnikání bude definována jako zbývající část *Ekonomiky*: její souhrnný produkt nazveme **Produktem podnikání** (viz obr. 1); tento souhrnný produkt je tvořen **Meziprodukty** a **finálními produkty** určenými k individuální spotřebě; označme termínem **Ke spotřebě** tu část *Produktu podnikání*, která je tvořena všemi *finálními produkty*.

obr. 1

Souhrn všech produktů vytvářených v rámci Ekonomiky

Sféra veřejná na jedné straně odevzdává svůj *Veřejný produkt celé společnosti* (vláda – minimálně teoreticky – vládne pro blaho celku, tedy pro subjekty obou sfér, učitel na veřejné škole učí potomky osob činných obecně jak ve *Sféře veřejné*, tak i ve *Sféře podnikání*), na straně druhé pro zajištění své existence, v bohatších zemích i svých radostí, *subjekty Sféry veřejné směnou odebírají finální produkty Sféry podnikání z Ke spotřebě* – označme souhrn všech těchto *finálních produktů* jako **V-spotřeba** (souhrnná spotřeba *finálních produktů* *Sféry podnikání* subjekty *Sféry veřejné*), zbývající část *finálních produktů* označme jako **P-spotřeba** (souhrnná spotřeba *finálních produktů* *Sféry podnikání* subjekty *Sféry podnikání*) - viz obr.2.

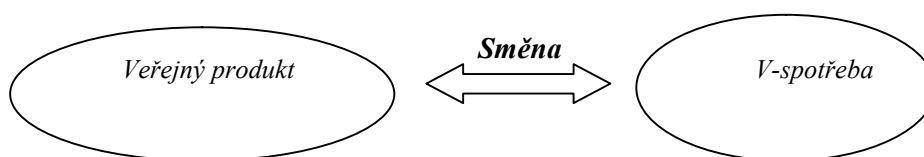

obr. 2

Souhrnný produkt podnikání. Je tvořen Meziprodukty a Ke spotřebě (= finální produkty). Ke spotřebě pak dělíme na dvě části: P-spotřeba a V-spotřeba.

V makroekonomickém pohledu je *Ekonomika ekonomikou správně fungující* tehdy a jen tehdy, když **věcná** *Ekonomika* složená ze *Sféry veřejné* a *Sféry podnikání* dodá svým **věcným** *Produktem Ekonomiky*, tvořeným *Veřejným produktem* a *Produktu podnikání*, společnosti vše, co je (především) objektivně (ale do značné míry i subjektivně) třeba. *Veřejný produkt* dodá společnosti veškeré potřebné a očekávané produkty *veřejného zájmu* a přitom současně ta nejviditelnější část *Produktu podnikání*, *Ke spotřebě*, dodá celé společnosti veškeré produkty *individuální potřeby*, případně i *individuální radosti*.

V detailnějším makroekonomickém pohledu je **podstatnou součástí** této *Ekonomiky* **Směna** *Veřejného produktu* za *V-spotřebu* (viz obr.3).

obr. 3

Podstatnou součástí Ekonomiky je Směna (produktů) Veřejného produktu za V-spotřebu.

Věcná Ekonomika roste, když věcně rostou objemy *Veřejného produktu* a *Ke spotřebě* (tím i *Produktu podnikání*). Aby i při růstu *věcné Ekonomiky* zůstávala *Ekonomika* i nadále fungující, zdravá, musí být, mimo jiné, zachována fungující, zdravá rovnováha *Směny*.

Lze vyslovit důležitou tezi, nazvěme ji **tezí třetího milénia**: sílicím vlivem Procesu bude posilována schopnost věcné Ekonomiky stále lépe zajišťovat veškeré důvodné potřeby lidstva, a to souběžným a vzájemně vyváženým růstem obou Sfér, veřejné i podnikání, tudíž souběžným, vyváženým a trvalým

růstem Veřejného produktu i Ke spotřebě; překážkou této schopnosti není a nebude ani demografický vývoj ani rostoucí nahrazování lidské práce technologiemi.

Tato klíčová teze platí do značné míry již dnes, neboť *věcná Ekonomika* by dokázala produkovat mnohem víc, než skutečně produkuje, už jen proto, že významná část jejích kapacit je nevyužita, o obrovském potenciálu pro vznik kapacit dalších nemluvě. Je jisté, že tento stav zůstane zachován, protože produkční kapacity věcné Ekonomiky i nadále porostou už jen proto, že lidská práce se nahrazuje technologiemi většinou proto, aby bylo možno produkovat víc, navíc i s nižšími náklady, takže lze velmi důvodně očekávat, že růst kapacit *věcné Ekonomiky*, jakož i potenciál tohoto růstu, budou i nadále v předstihu před růstem potřeb, a to bez ohledu na demografický vývoj či nahrazování lidské práce technologiemi.

Jediné, co je a bude třeba řešit, je to, aby ke všem rozumně potřebným *produktům věcné Ekonomiky* měli přístup i ti, kteří jej zatím nemají, a to především z důvodu nedostatečné kupní síly. Jinými slovy, jediným omezením *věcné Ekonomiky* by měla být omezení vyplývající z ochrany životního prostředí a požadavků na rozumnost konzumu, rozhodně by to neměl být nedostatek peněz na straně důvodně potřebných.

Komentář. *Sféra veřejná* vznikla již na úsvitu civilizačního vývoje, v okamžiku, kdy se v dřevní osadě objevil náčelník a poté i šaman v roli prvotních veřejných činitelů vytvářejících, jak ukazují vykopávky, spolu se starými a nemocnými, tuto dřevní. Ti ostatní členové osady reprezentovali prvotní, dřevní *Sféru podnikání*.

V této dřevní *Ekonomice* náčelník řídil chod osady, šaman zařikával zlé i dobré duchy a oba všechny produkty svého snažení, tehdejší *Veřejný produkt*, dávali k dispozici celé osadě. Ostatní členové osady, lovci, sběratelé plodů, případně už i pěstitelé plodin a dobytka, zajišťovali individuální potřeby členů osady, a to všech, včetně starých a nemocných a obou veřejných činitelů, tvorbou *Produktu podnikání*, kteří *Směnou* za svůj *Veřejný produkt* získali *V-spotřebu*, tedy dostali najíst, ošacení a bylo jim pomoheno se stavbou jejich chýší.

2. Ekonomika daní – von Bismarckovo paradigma

2.1. Peníze a dvojrole peněz

Zatím jsme popisovali *věcnou Ekonomiku* a analyzovali její některé základní projevy tak, jak to v ní skutečně vždy věcně probíhalo a i dnes probíhá, ale nijak zvlášť jsme nekonkretizovali, proč to tak může opravdu probíhat, nekonkretizovali jsme tedy, jak konkrétně jsou materializovány směnné hodnoty a jak je technicky zajištěna realizace směn.

Nyní k takové konkretizaci přikročíme, a to ve *věcné Ekonomice* tvorby produktů a jejich směn, tedy v *Ekonomice*, jejíž věcnou podstatu jsme popsali výše, avšak nyní již plně v *Ekonomice*, v níž jsou směnné hodnoty materializovány penězi, působícími v dvojroli univerzálního měřítka směnných hodnot a prostředníka neboli média směn.

Podtrhněme co nejsilněji, že v oné *věcné Ekonomice* platí, že peníze existují právě jen v oné dvojroli: ve věcné Ekonomice nejsou peníze bez produktů a jejich směny ničím a je úplně jinou věcí, že náš každodenní život je s *penězi* spojen natolik, že se často na tuto výhradně pomocnou, byť geniální roli peněz zapomíná, a na *peníze* je chybně a bez rozmyslu nahlíženo jako na fenomén s vlastní existencí, téměř nezávislou od *produkce* a *směny*, či dokonce jako na božstvo s ústřední rolí.

Velmi zjednodušeně lze říci, že dnešní krize i existující hluboké problémy Ekonomik von Bismarckova paradigmatu jsou z velké části způsobeny tím, že zprostředkovácí role peněz ve vztahu k věcné Ekonomice produkce a směny přestala reflektovat vývoj vytvářený Procesem: nynější nastavení této zprostředkující role peněz již neodpovídá změnám, které *Proces* způsobil v *Ekonomice* a ve společnosti.

Problémy špatného nastavení jsou navíc ještě akcelerovány i tím, že spekulace finančních trhů činí z peněz zboží, které je samo předmětem směny a zásadně chybně tak staví na materializaci božstva, které božstvem není, a už vůbec nemůže a nesmí být materializováno do postavení produktu, který se stává předmětem směny.

Výzva k nápravě je tudíž z této velké části výzvou jednak k návratu k té původní a výhradní dvojroli *peněz*, tak i ke správnému nastavení zprostředkovací role *peněz* ve vztahu k *věcné Ekonomice*: v dalším uvidíme, že *von Bismarckovo paradigma nemá sebemenší možnost tuto výzvu realizovat*, naproti tomu tuto výzvu plně naplňuje paradigma nové, paradigma třetího milénia.

Jistěže, podtrhněme v této souvislosti rovněž co nejsilněji, že kromě této výzvy k návratu původní dvojrole peněz je zde ještě výzva další, a sice výzva k co nejlepší reflexi nových a stále se vyvíjejících vlivů Procesu na fungování věcné Ekonomiky produkce a směny v podmínkách globalizace a všech dalších významných změn.

Komentář. Samozřejmě, v oné vzpomenuté dřevní osadě bylo vše nastaveno implicitně, řekněme zvykově, každý člen, včetně obou veřejných činitelů, starých, nemocných i těch ostatních, aktivních ve *Sfěře podnikání*, přesně věděl, co má v danou chvíli dělat a co se mu za to individuálně dostane. Toto ryze zvykové nastavení, kde každý přesně věděl, jaká je jeho *směnná hodnota*, aniž by byla jakkoliv explicitně kvantifikována, vydrželo přesně a jen do té doby, kdy *dělba práce* přesáhla jistou hranici, kdy již nebylo možné směňovat prase za, řekněme dvacet slepic, přestože nadále každý věděl, že toto je přesně to správné nastavení *směnných hodnot* – prodejce prasete prostě těch dvacet slepic zrovna nepotřeboval.

Byly zde totiž najednou produkty velmi rozmanité, nejen rostlinného a živočišného původu, ale i produkty specialistů, ševce, tkadlece, kováře a dalších, takže bylo nutno vytvořit mechanismy, které by na jedné straně poměřovaly *směnné hodnoty* produktů stále sofistikovanější *Ekonomiky*, ale uměly by i *směnu* organizovat, a to tak, aby *směna* obsáhla i situaci, kdy někdo přišel na trh s vepřem, ale zrovna nechtěl dvacet slepic, ale třeba jen dvě, pak boty, okovat koně a tak dále.

Postupně tak vznikly *peníze*, které plní jak roli univerzálního měřítka směnných hodnot, tak i roli prostředníka čili média *směny*. Po příchodu na trh bylo zřejmé, za kolik *peněz* se dá prodat slepice, pár bot i ten vepř, jistěže včetně všech kladů a záporů existujících dodnes: někdo za slepici usmlouval víc, jiný méně, podstatné ale bylo, že už nebylo zapotřebí za prodané prase směnit jiné naturálie v plné *směnné hodnotě* prasete, ale bylo možné za získané *peníze* nakoupit rozličné produkty dle potřeby, případně jejich část odnést z trhu domů a případně je i střádat pro pozdější větší nákup, třeba koně.

2.2. Daně a Ekonomika daní

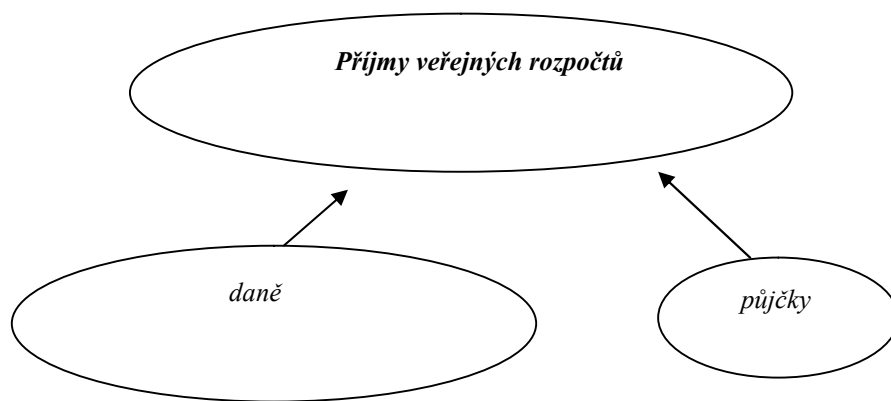
Abychom mohli pokročit dál, je nejprve nutno důkladně analyzovat *Ekonomiku von Bismarckova paradigmatu*, čili ***Ekonomiku daní***, a to hlavně s ohledem na zprostředkovací roli peněz v této *Ekonomice vBP*, s důrazem na její fungování v rozčlenění do dvou *Sfér*, *veřejné* a *podnikání*.

Stát *Ekonomiky daní* staví na zcela jasně a jednoznačně definovaných ***veřejných rozpočtech***, vždy s jejich ***příjmy*** a ***výdaji*** na ***dané rozpočtové období***; každý z těchto rozpočtů (v ČR státní, krajské a obcí) je dále členěn do kapitol, z nichž každá určuje jaké aktivity se budou v rámci daného rozpočtového období vykonávat a jaké zde budou příjmy a výdaje.

Sféra Veřejná je pak definována jako soubor všech aktivit konaných na základě těchto *veřejných rozpočtů*, výsledkem těchto aktivit je, jak víme, *Veřejný produkt*; *Sféra podnikání* zahrnuje aktivity ostatní a jejich souhrnným výsledkem je *Produkt podnikání*.

Příjmy veřejných rozpočtů se ve *vBP* plní z ***výběru daní***, případně i dalších zdrojů, privatizací, výnosů firem ve veřejném vlastnictví, atd. a z ***půjček ke krytí deficitů***; jelikož ostatní příjmy kromě daní a půjček jsou vesměs marginální, budeme v dalším pro jednoduchost počítat jen s daněmi (a půjčkami) - (viz obr. 4).

Abychom mohli být konkrétnější, hovořme o České republice a jejím daňovém systému.

obr. 4

Příjmy veřejných rozpočtů se (nyní) ve vBP plní téměř výhradně z daní a z půjček ke krytí deficitu. Ostatní příjmy jsou vesměs marginální.

Začneme **daněmi z práce**, což jsou daně účtované za zaměstnance: je to záloha na daň z příjmu fyzických osob, sociální a zdravotní pojištění; účetně (zdůrazněme, že účetně!) se vybírají naprosto stejně z platů zaměstnanců *Sféry veřejné*, jako z mezd *Sféry podnikání*.

Komentář. Podrobněji vypadá předpis daní z práce účetně takto: zaměstnanci se sdělí výše jeho hrubé mzdy (resp. platu), z toho se mu do daní ze sociálního, resp. zdravotního pojištění odečte 6.5%, resp. 4.5% jeho hrubé mzdy, zaměstnavatel se nařídí další daňový odvod na tato pojištění ve výši 25%, resp. 9% hrubé mzdy, součet hrubé mzdy navýšený o tyto odvody ve výši 34% hrubého platu (mzdy) se z podnětu zákonodárce nazývá superhrubá mzda (plat) a z této superhrubé mzdy se pak (poměrně složitě) spočítá záloha na daň z příjmu fyzických osob. Zaměstnavatel pak poukáže do příslušného rozpočtu celkem za svého zaměstnance daně ze sociálního, resp. zdravotního pojištění ve výši 31.5%, resp. 13.5% hrubého platu a k tomu tam ještě odešle zálohu na daň z příjmu.

Jak patrně, daně z práce ve skutečnosti platí jen zaměstnavatel, zaměstnanec dostane právě a jen čistý plat (mzdu) a jen tato částka je důležitá pro jeho běžný život, výši svého hrubého či dokonce toho výrazně vyššího, superhrubého platu (mzdy) se může chlubit tak leda v hospodě, snad ještě spolu s úlevným konstatováním, že jemu příslušné daně z práce má zaplacený.

Zaměstnavatel je ovšem v postavení zcela jiném, pro něj představuje superhrubý plat (mzda) právě ty náklady, které jsou pro něj spojeny s tím, že zaměstnance zaměstnal. Ovšem ani zaměstnavatel úpící nad tíhou daní není tím, kdo to vše nakonec zaplatí: protože každý podnikatel si své veškeré náklady, včetně všech jím placených daní, započte do cen svých produktů, účet za tyto produkty zaplatí ten, kdo si tyto produkty koupí – jde-li o meziprodukty, pak ten, kdo je na vyšším stupni pyramidy tvorby produktů, jde-li již o produkt finální, pak příslušný finální spotřebitel

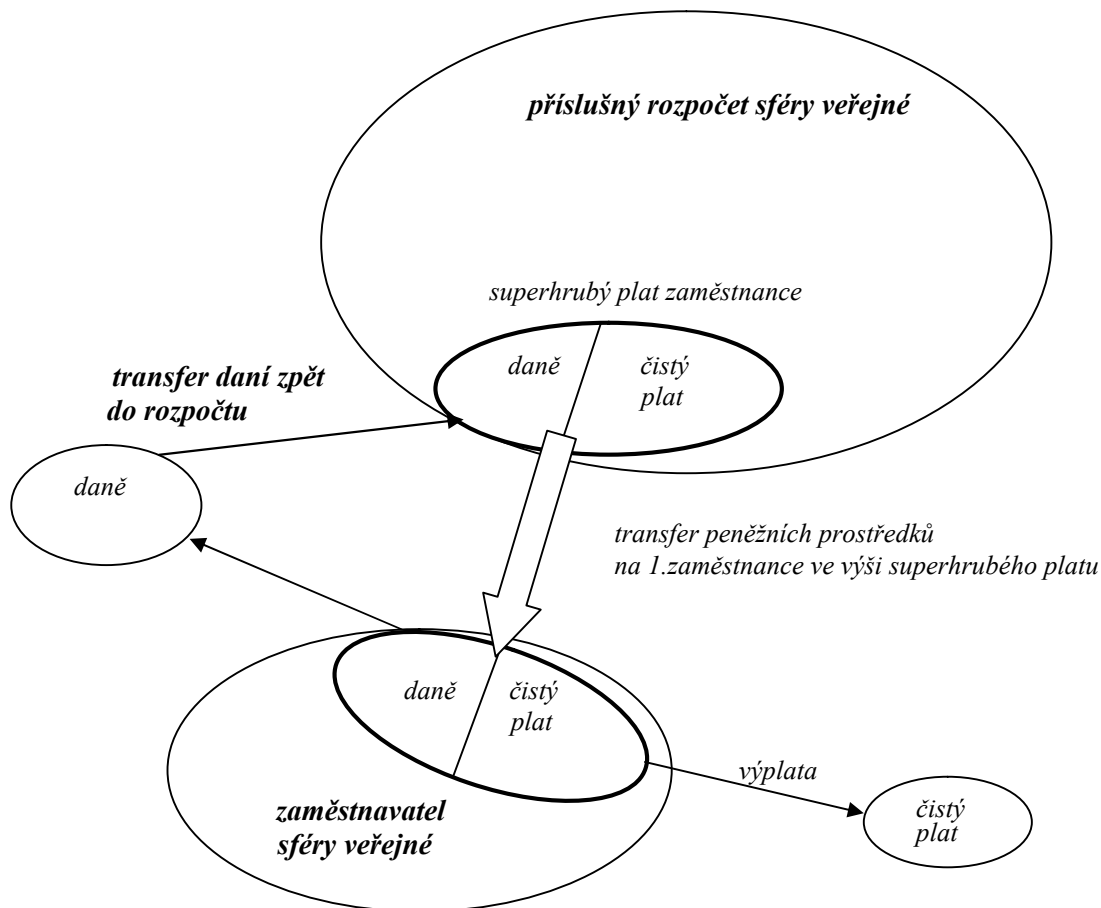
Zaměstnavatel ještě platí **daň ze zisku**, která se v ČR zove daň z příjmu právnických osob; rovněž tuto daň si započítá do cen vytvářených produktů.

Posledními významnými daněmi jsou v ČR **daně spotřební**, zejména z pohonných hmot, alkoholu a tabáku, a **daň z přidané hodnoty, DPH**, které se de facto přičítají až k ceně finálního produktu. Do kategorie *spotřebních daní* lze zařadit i další daně, například *daně z majetku*, ale i *mýtné, dálniční známky*, či populární *poplatky ve zdravotnictví*.

2.3. Daně ve skutečnosti platí jen Sféra podnikání

Přičiňme nyní důležitý, zcela samozřejmý, obecně však zcela neznámý fakt: **daně ve skutečnosti platí jen Sféra podnikání**, *Sféra veřejná* je sice účetně platí rovněž, ale jsou to platby virtuální, bez jakéhokoliv reálného významu pro *Ekonomiku*.

Aby zaměstnavatel *Sféry veřejné* mohl účetní operace spojené s platbou *daní z práce* za své zaměstnance uskutečnit, musí z příslušného rozpočtu získat částku ve výši superhrubého platu každého z nich, avšak jak jsme viděli, zaměstnanci vyplatí jen jeho čistý plat, vše ostatní zase do rozpočtu vrátí (viz *obr.5*). Což jinými slovy značí, že skutečným rozpočtovým nákladem je právě a jen tento čistý plat, vše ostatní jsou ryze účetní, virtuální úkony a pokud by byly rozpočty o tyto virtuální daňové platby sníženy, nic by se nestalo, jen by tyto rozpočty byly číselně nižší.

obr. 5

Sféra veřejná daně neplatí, jde čistě o virtuální činnost.
Modelový případ výplaty čistého platu zaměstnanci Sféry veřejné.

Podobně je to i se *spotřebními daněmi* a *DPH*, které platí subjekty *Sféry veřejné*: například, aby mohl zaměstnanec veřejné sféry tyto daně platit, v příslušném rozpočtu musela být pro jeho čistý plat vytvořena rezerva ve výši jeho čistého platu. Tato rezerva ovšem pozůstává ze **superčisté části** a sumy všech **zaplacených spotřebních daní** a všech **DPH**, který daný zaměstnanec ze svého čistého platu zaplatil: opět je evidentní, že pokud by zaměstnanec dostal jen onen superčistý plat a žádné spotřební daně, ani žádné DPH by už platit nemusel, byli by na tom stejně on i ten rozpočet.

2.4. Ceny produktů v Ekonomice daní (placených Sférou podnikání)

Předpokládejme v dalším, že jsme v *Ekonomice daní* udělali ten řez, že **daně už nadále bude platit jen Sféra podnikání**, takže účetní, virtuální placení daní subjekty *Sféry veřejné* bylo zrušeno.

Komentář. Takto pojatá *Ekonomika daní* je ovšem *Ekonomikou umělou*, neb sice i ve skutečném životě by opravdu a beze zbytku bylo možno zrušit placení daní z práce veřejnou sférou, jakož i placení daní z příjmů právnických osob, a vůbec nic by se nestalo, jen ty rozpočty by byly numericky hubenější, ale nešlo by to u daní sptřebních a DPH: pokud by se to učinilo, osoby z veřejné sféry by se rázem staly alkoholiky a kuřáky a jejich auta by navýšila spotřebu pohonných hmot, zatímco osoby ze sféry podnikání by rázem byly abstinenty, nekuřáky a jejich auta by pohonné hmoty nepotřebovala.

Pro další výklad bude ještě nezbytné přesně popsat, jak v této *Ekonomice daní* vznikají *ceny produktů*, včetně těch *finálních*.

Jak víme, každý *produkt*, ať hmotný či nehmotný, je fyzicky vytvářen v *pyramidě*, na jejíž základně jsou *primární vstupy*, například suroviny, a v níž na každém dalším stupni vzniklé *meziprodukty* jsou tvořeny komponentami (meziprodukty nižších stupňů), přičemž se zde ještě uplatní příslušné provozní úkony, tedy nasazení potřebné práce, strojů a jiných technologických zařízení, energií, dopravy apod. a vše se ještě odehrává v příslušných prostorách.

Cena produktu vzniká v *Ekonomice peněz, daní a zisků* souběžně s jeho fyzickou tvorbou, na cestě vzhůru *pyramidou* od základny až po vrchol, a sice postupnou kumulací čistých nákladů, daňového zatížení odevzdávaného vždy příslušnými Akty výběru do příjmů příslušných veřejných rozpočtů a čistých zisků vznikajících při tvorbě produktu na jednotlivých stupních pyramidy; podtrhneme si toto dvojí zacházení s daněmi: částka vybraných *daní* se vždy, na každém stupni pyramidy, jednak *Aktem výběru odevzdá do příjmů příslušného rozpočtu*, jednak se o ni navýší Cena vznikajícího produktu (viz obr.6).

Podrobně: na základně *pyramidy* je *Cena každého primárního produktu* součtem čistých nákladů na jeho vznik, případného *zdanění*, které se *Aktem výběru odešle do příslušného rozpočtu a čistého zisku* (i *zdanění zisku* se příslušným *Aktem výběru odešle do příslušného rozpočtu*). Na každém dalším stupni pyramidy je pak *Cena nově vzniklého meziprojektu* dána součtem nákladů na jeho vytvoření a čistého zisku z vytvoření *meziprojektu*; *náklady* jsou pak součtem cen jeho *komponent* (cena každé z nich v sobě obsahuje jednak *kumulované čisté náklady* na cestě *pyramidou vzhůru k této komponentě*, jednak po této cestě kumulovaného zdanění i kumulovaných čistých zisků), *čistých provozních nákladů* a *zdanění těchto provozních nákladů i zisku*, přičemž takto vybrané daně se příslušnými *Akty výběru odesílají do příslušných rozpočtů* (například *zdanění nové práce potřebné k vytvoření meziprojektu z komponent*); poněvadž na každé úrovni pyramidy je zaplacení daní vždy podmínkou toho, aby v *pyramidě* bylo možno přejít na vyšší stupeň, můžeme pro odlehčení popsat *platbu daní na každém ze stupňů* jako „*daňové regálovné*“, v analogii s praxí obchodních řetězců, vybírajících od dodavatelů poplatek za to, že jejich zboží se objeví v nabídce řetězce. **Finální cena finálního produktu** ještě navíc zahrnuje „*daňové regálovné*“ případných *spotřebitelských daní* a DPH.

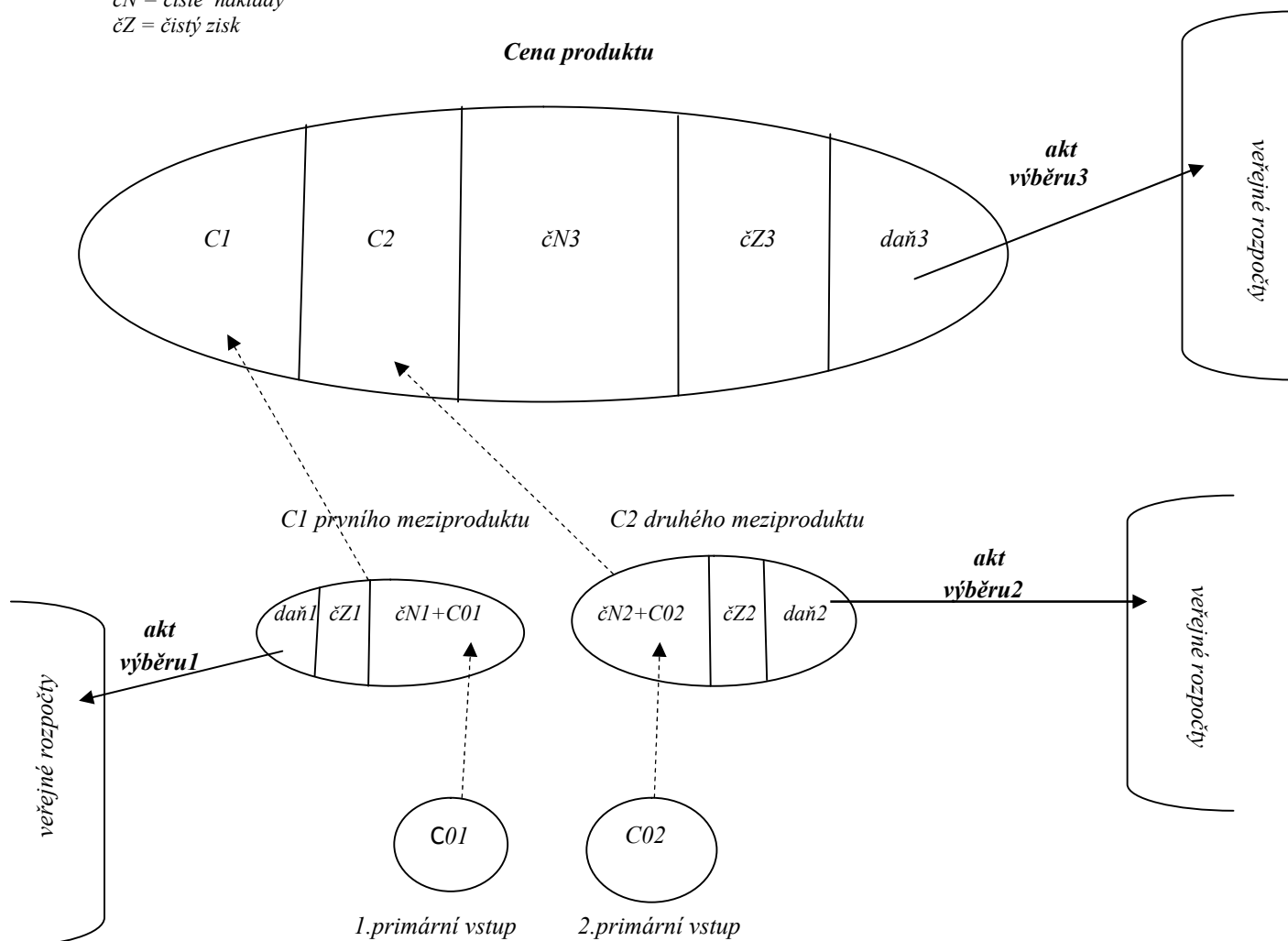
Ještě jednou a přehledně: na každé z úrovní pyramidy se příslušným *Aktem výběru vybírají nově vybrané daně*, které jednak jako „*daňové regálovné*“ odcházejí do veřejných rozpočtů, jednak jsou sčítancem v tvorbě *Ceny příslušného produktu*. *Cena produktu Sféry podnikání*, je tak součtem čistých nákladů (bez *zdanění* a *zisků*), *kumulovaného zdanění* vytvářeného *Akty výběru* po cestě *pyramidou vzhůru*, a stejně tak i *čistých zisků*, rovněž kumulovaných po cestě vzhůru *pyramidou*.

Komentář. Purista bude namítat, že *zisk* se firmě *daní* až poté, co je znám *kumulovaný provozní zisk* za celé daňové období a bude mít pravdu. Na druhé straně platí, že znalý podnikatel vytváří *ceny svých produktů* tak, aby se na konci zdaňovacího období neocítl ve ztrátě, tedy tak aby jeho *provozní zisk* byl kladný. Poté ovšem, co mu fiskál tento *kladný provozní zisk zdaní daní z příjmu*, zbude mu *zisk čistý*, na který lze nahlížet tak, že vznikl postupně tak, jak jsme popsali výše.

2.5. Ekonomika daní: Směna Veřejného produktu za V-spotřebu

Sečteme-li nyní, s použitím této odlehčené terminologie, všechna kumulovaná „daňová regálovná“ pro všechny *finální produkty* z *Ke spotřebě*, obdržíme souhrnnou částku všech vybraných daní. Přičteme-li k této souhrnné částce ještě i veškeré další příjmy veřejných rozpočtů, zejména půjčky ke

C = cena
 $\check{c}N$ = čisté náklady
 $\check{c}Z$ = čistý zisk

obr. 6

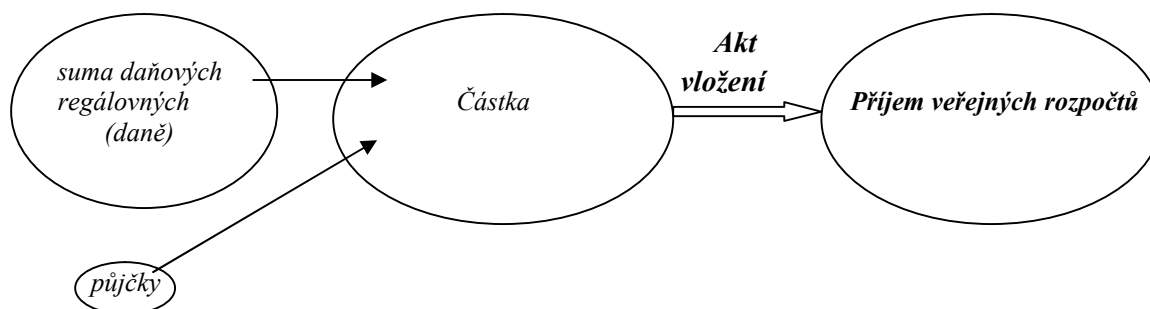
Tvorba ceny produktu. Názorně vidíme, že v ceně produktu se kumulují čisté náklady (sem patří i případné primární vstupy), čisté zisky a daňová zatížení. To vše se nabalilo na tento produkt během celé pyramidy jeho tvorby.

Modelový případ produktu, který je tvořen dvěma meziprodukty, z nichž každý má jeden primární vstup.

krytí deficitů, obdržíme Částku, která se stane **Aktem vložení Příjmem veřejných rozpočtů**, krátce **Příjmem** (viz obr.7).

Tento **Příjem** se následně dle existujících rozpočtových pravidel rozdělí do jednotlivých veřejných rozpočtů, uvnitř nich pak do jednotlivých rozpočtových kapitol a nakonec do **příjmů jednotlivých veřejných institucí**.

Každá z těchto veřejných institucí pak postupně převádí takto získaný příjem do výdajů, každý měsíc vyplatí (čisté) platy všech svých zaměstnanců, kteří z nich začnou nakupovat finální produkty *Sféry podnikání*, potřebné k chodu i radosti jejich rodin; obdobně postupuje i ona veřejná instituce, která ze zbývajících příjmů postupně hradí své další provozní, případně i investiční výdaje, a to rovněž

obr. 7

*Tvorba Příjmu veřejných rozpočtů
v Ekonomice daní.*

nákupem finálních produktů Sféry podnikání. Souhrnným výsledkem těchto nákupů je V-spotřeba, tedy ta část finálních produktů Produktu podnikání, kterou v daném rozpočtovém období ke své spotřebě získají subjekty Sféry veřejné.

Souběžně každý subjekt Sféry veřejné, každá veřejná instituce spolu se svými zaměstnanci vytváří příslušné *produkty veřejného zájmu*, tedy *produkty*, které postupně, v průběhu daného rozpočtového období, dává k dispozici, tedy ke spotřebě, celé společnosti, tudíž subjektům obou Sfér, veřejné i podnikání; podstatným rysem je, že tyto subjekty za *produkty veřejného zájmu*, které takto dostali ke spotřebě, již žádné další peníze neplatí (aspoň ve slušných státech ne). Souhrnným výsledkem všech aktivit všech subjektů Sféry veřejné je *Veřejný produkt*. Připomeňme si ještě, že vše proběhlo v souladu s příslušnými veřejnými rozpočty a dle jejich pokynů.

Přitom vše se dělo prostřednictvím Částky, která se z Příjmu přesunula do výdajů: tyto peníze na jedné straně umožnily subjektům Sféry veřejné realizovat jejich potřeby (a případné radosti) nákupem produktů V-spotřeby (a případně si každý ponechat určité *úspory*), na straně druhé vedly k tomu, že *Veřejný produkt* byl dán ke spotřebě subjektům obou Sfér, a to již bez dalšího placení – celkově lze konstatovat, že proběhla *Směna*!

Shrneme-li, pak z makropohledu celé *Ekonomiky daní* zjišťujeme, že na jedné straně *Sféra veřejná* vytvořila v rámci daného rozpočtového období *Veřejný produkt* a její subjekty nakoupily ve sféře podnikání finální produkty V-spotřeby, čímž byla realizována *Směna*, zatímco na druhé straně subjekty Sféry podnikání nakoupily P-spotřebu a při těchto peněžně organizovaných směnách také došlo k potřebným vzájemným směnám pokud jde o *Meziprodukty*.

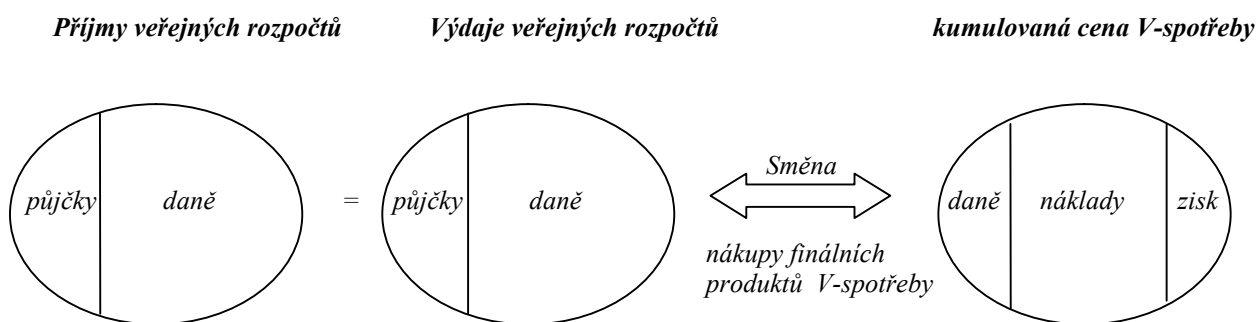
Podtrhněme nakonec ještě další, sice zcela samozřejmé, nicméně superdůležité zjištění: ***Cena Veřejného produktu je rovna Částce vybraných daní*** navýšené o další případné rozpočtové příjmy, zejména o *půjčky*, *cena každého subjektu veřejné sféry*, například zaměstnance, je rovna jeho (čistému) platu, což je ale rovno i ceně souhrnného nákupu, který takový zaměstnanec v průměru učiní ve V-spotřebě v rámci rozpočtového období.

2.6. “Obláček daní“ vznikl, zprostředkoval Směnu a zmizel

Je mimořádně důležité všimnout si, že nákupy finálních produktů z V-spotřeby proběhly v cenách, které zahrnovaly veškeré náklady, včetně veškerého kumulovaného zdanění, i veškerý *čistý zisk*. Poněvadž stejně tak byly prodány i veškeré finální produkty z P-spotřeby, jakož i všechny Meziprodukty, zjišťujeme, že **všem firmám se v plné výši vrátily zpět všechny vydané náklady, včetně všech zaplacených daní** (všeho „daňového regálového“) a navíc se jim dostalo i patričního *čistého zisku*.

Co se tedy stalo? Daně vybrané *Sférou veřejnou de facto* vytvořily jen jakýsi „obláček“ peněz, lépe „obláček daní“, který se plně a beze zbytku vrátil zpět firmám, které jej vytvořily – předtím ovšem, tak jaksi mimochodem, zajistil spolu s půjčkami realizaci *Směny*!

Proběhlo to tak, že si tento „obláček daní“ nějakou chvíli pohrál s rolí spolutvůrce rozpočtových *Příjmů* a poté, po přesídlení na stranu rozpočtových *Výdajů*, zajistil na jedné straně to, že byl vytvořen *Veřejný produkt*, na straně druhé svými penězi umožnil *subjektům Sféry veřejné* nákup *V-spotřeby* (viz obr.8), čímž zajistil naplnění jejich potřeb. Jakmile bylo nakoupeno, na účtech *subjektů Sféry veřejné* přibýly *úspory*, zatímco na účty firem se vrátily zpět *veškeré náklady* spojené s tvorbou prodaných *produktů* a k tomu přibyl *čistý zisk*.

obr. 8

Příjmy (= Výdaje) veřejných rozpočtů (viz také obr.7) jsou současně cenou Veřejného produktu. Tato cena je rovna ceně souhrnného nákupu všech finálních produktů V-spotřeby v daném rozpočtovém období. V Ekonomice daní probíhají nákupy produktů V-spotřeby v cenách, které zahrnují veškeré náklady, veškerý čistý zisk a také veškeré kumulované zdanění: daně se vracejí zpět odkud vzešly.

„Obláček daní“ tak splnil jeden jediný účel, a sice zprostředkování ***Směny***! Nic víc, ale nic méně, objevil se, aby pak bezzbytku zmizel přesně tam, odkud se vynořil.

Tento dramatický, a možná i velmi překvapivý popis dění ovšem plně odpovídá tomu, co jsme již dříve co nejsilněji zdůraznili a co jest **samou podstatou peněz**, jednoho z nejgeniálnějších výtvořů lidstva: jak jsme již připomněli, kromě své funkce univerzálního měřítka (směnných) hodnot jsou ve své druhé funkci univerzálním prostředníkem, chceme-li médii, směny – a právě tato druhá funkce peněz se v celé své kráse ukázala v roli „obláčku daní“, který vznikl, aby umožnil a zprostředkoval ***Směnu***, „obláčku daní“, který poté, co se tohoto úkolu s plnou slávou zhostil, se tiše a bezzbytku vrátil tam, odkud přišel. S tím, že ***Ekonomika růstu*** umožnila, že cosi zbylo navíc, úspory na účtech subjektů sféry veřejné (a fyzických osob sféry podnikání) a zisky na účtech firem.

Tato analýza ve svém nesmírně překvapivém výsledku ukázala, že daně, ten démon, který je nám dle Benjamina Franklina souzen stejně jako smrt, jsou ve vztahu ke *Směně* ve skutečnosti jen skromným pomocníkem, jehož hlavní úlohou je být médii *Směny*: povstat zde jako „obláček daní“ a pak zapadnout zpět na stejné účty, z nichž daně vzešly.

3. Ekonomika bez daní –paradigma třetího milénia

3.1. Ceny v Ekonomice bez daní

Povšimněme si nejprve, že cena každého produktu ve *V-spotřebě* je daňově zatížena: koupí těchto produktů subjekty *Sféry veřejné* se do ceny těchto subjektů *Sféry veřejné* vlastně přenáší daňové zatížení produktů *Sféry podnikání*. Lze tedy říci, že cena každého ze subjektů *Sféry veřejné* pozůstává ze dvou částí, jednak z tohoto **přeneseného daňového zatížení**, jednak z **čisté ceny**, což je cena zba-vená přeneseného daňového zatížení (čistá cena zaměstnance veřejné sféry je rovna jeho platu po odečtu daňových zatížení všech produktů, které v rámci daného rozpočtového období nakoupil).

Komentář. Takto definovaná *čistá cena subjektu *Sféry veřejné**, například konkrétního zaměstnance, je obecně každý měsíc poněkud jiná, v odvislosti od toho, zda zakoupil produkty s *velkým daňovým zatížením* nebo ne. U těchto úvah je důležité, že i u jednoho a téhož *subjektu *Sféry veřejné** se v rámci delší časové řady tato každý měsíc jiná *daňová zatížení* statisticky vyrovnají a také se zde vyrovná, že jeden zaměstnanec se alkoholu příliš nevyhýbá, je silný kuřák a jezdí autem, zatímco jiný je abstinent, nekuřák a chodí pěšky, takže jejich platby *spotřebních daní* jsou velmi rozdílné.

Rozhodující je však makroekonomické hledisko, v němž určující je *Cena Veřejného produktu* a to, jakou jeho část vytvářejí *souhrnná přenesená daňová zatížení* a jakou část tvoří souhrn všech čistých cen všech subjektů *Sféry veřejné*.

Jinými slovy, v této peněžně uskutečněné *Směně* v *Ekonomice daní* platí, že *Cena Veřejného produktu* rovná se *Ceně *V-spotřeby**; konstatujeme, že **ceny souhrnných produktů na obou stranách *Směny* jsou si rovny**, v jiném vyjádření – jsou **symetrické**.

3.2. Rozhodující momenty *Směny* - analýza

Vrátíme-li se nyní zpět ke *Směně* v *Ekonomice daní* a její průběh analyzujeme znovu a podrobně, zjistíme, že zde byly **dva *Rozhodující momenty***. Tím prvním bylo vytvoření „daňového obláčku“ postupným nabalováním „daňových regálových“ při tvorbě produktů *Sféry podnikání* a vzniku *Částky* přičtením půjček a dalších rozpočtových příjmů, tím druhým *Akt vložení, jímž se „obláček daní“*, navýšený o půjčky, stal ***Příjmem veřejných rozpočtů***.

Jakmile toto bylo učiněno, vše ostatní již probíhalo, lze říci, **mechanicky**: *Částka* se přesunula na stranu *Výdajů*, rozdrobila se do jednotlivých účtů *subjektů *Sféry veřejné**, které ji – až na *úspory* – převedly na účty těch *subjektů *Sféry podnikání**, jejichž *finální produkty* byly nakoupeny; na těchto účtech přidaly *čistý zisk* a zaplatily veškeré výdaje spojené s tvorbou prodaných produktů.

Projdeme-li si znovu a ještě důkladněji celý právě popsany proces peněžní realizace *Směny*, zjistíme, že tím skutečně podstatným, *sine qua non* momentem je skutečnost, že existuje symetrie, rovnost směnných hodnot, na jedné straně *Veřejného produktu*, na straně druhé *V-spotřeby*: speciálně pak pro jakékoliv schéma peněžní realizace *Směny*, při zachování rozpočtového určení struktury a obsahu aktivit *Sféry veřejné* platí, že jakmile je do *Příjmů* vložena *Částka* v *Ceně Veřejného produktu* a oboustranně platí, že tato *Částka* je i *Cenou *V-spotřeby** (tedy cenou, která zahrnuje všechny náklady a všechny zisk v tvorbě produktů tvořících *V-spotřebu*), pak celá další *Směna* již proběhne zcela mechanicky a tak, jak jsme popsali výše: za tuto *Částku společnost získá Veřejný produkt* a souběžně za ni subjekty *Sféry veřejné* pro svou spotřebu odkoupí *V-spotřebu* (a tím jsou *Sfěre podnikání* vráceny všechny náklady potřebné ke vzniku *V-spotřeby* a navíc dodán i příslušný čistý zisk).

A co je superpodstatné a co budiž mnohonásobně podtrženo: ***Částka zmizí, poté, co zprostředkovala *Směnu*!*** Chce se téměř připomenout to klasické, mouřenín vykonal, mouřenín může jít, ale zde to tak není, *Částka* vykonalá dílo nesmírně užitečné a odcházet by měla s počtami.

Jinými slovy: jakmile umíme do *Příjmů* vložit „obláček“ peněz v *Částce*, která je rovna (symetrickým, rovným!) cenám obou aktérů *Směny*, na jedné straně *Veřejného produktu*, na straně druhé *V-spotřeby* v cenách nákladů a zisku, máme vyhráno!

Výzva hledat jiné možnosti realizace *Směny* prostřednictvím peněz se tak stává výzvou k nalezení jiných řešení tohoto *Rozhodujícího momentu*, konkrétně výzvou k nalezení jiných možností získání *Částky ve výši Ceny Veřejného produktu* – a přitom ceny symetrické s *Cenou V-spotřeby*.

Speciálně tak vzniká výzva k nalezení možnosti realizace *Směny* v *Ekonomice*, v níž zůstanou veřejné rozpočty, ale daně budou zrušeny, tedy v *Ekonomice*, kterou jsme ohlásili na začátku tohoto textu, v ekonomice *Paradigmatu třetího milénia*.

Poznámka. Existuje i kladná odpověď na otázku, zda *Směnu* lze zorganizovat nejen bez daní, ale i bez zprostředkující role peněz: řešení jsme popsali v našem textu z 31.1.2009 (viz: www.p3m.cz).

3.3. Ekonomika bez daní – *Směna Veřejného produktu* a *V-spotřeby* prostřednictvím *Banky*

Pusťme se do této výzvy a začneme konstruovat *Ekonomiku bez daní* tím, že odstraníme placení daní i ve *Sfěře podnikání*!

Pokud tak učiníme, *cena každého produktu této Sféry* bude ve srovnání s původní, daňově zatíženou cenou o toto daňové zatížení nižší a patřičně nižší bude i nová *Cena Produktu podnikání*, jakož i finálních produktů *Ke spotřebě*. A samozřejmě, patřičně nižší bude i *Cena V-spotřeby*, která se účastní *Směny*.

Protože v této počínající *Ekonomice bez daní* už odpadla daňová zatížení produktů *Sféry podnikání*, subjekty *Sféry veřejné* budou (poté, co z této *Ekonomiky bez daní* učiníme plně funkční model) nakupovat ve *Sfěře podnikání* už jen finální produkty v cenách tvořených čistými náklady a zisky, takže *cenu těchto subjektů Sféry veřejné* lze zbavit přenesených daňových zatížení a obdobně lze pak všech *přenesených daňových zatížení* zbavit i *Cenu Veřejného produktu*.

Protože v této nové *Ceně Veřejného produktu* zbavené přenesených daňových zatížení odečítáme přesně ta daňová zatížení, která figurovala v původních cenách *V-spotřeby*, i v těchto nových cenách bez daní a *přenesených daňových zatížení* bude platit rovnost *Cen Veřejného produktu* na jedné a *V-spotřeby* na druhé straně, čímž je splněna nutná podmínka k realizaci *Směny v nových Cenách*!

K dotvoření *Ekonomiky bez daní* už je tedy zapotřebí „jen“ zajistit *Částku*, příslušný „obláček“, nyní to musí být „*bezdaňový obláček*“, a *Aktem vložení* jej vložit do *Příjmů veřejných rozpočtů*.

Jinými slovy, jest třeba vědět výši *Částky*, tedy výši *Ceny Veřejného produktu* a rovněž jest třeba nalézt, resp. vytvořit *Zdroj*, z něhož bude možné *Částku* vyjmout, nejlépe tak, aby se poté, co v podobě „*bezdaňového obláčku*“ zprostředkuje *Směnu*, zmizení „*bezdaňového obláčku*“ odehrálo tak, že vyjmutá *Částka* se do použitého *Zdroje* v plné výši zase vrátí.

Jelikož realizace *Směny* je jednáním ve veřejném zájmu, realizujeme potřebný *Zdroj* vytvořením umělé monopolní *Banky* ve veřejném vlastnictví, která jediná bude rezervoárem peněz v rámci dané společnosti (státu), tedy v konstruované *Ekonomice bez daní*. Bude tedy platit, že každý subjekt, jak *Sféry veřejné*, tak i *Sféry podnikání*, bude mít zřízen v *Bance* účet a bude oprávněn jak k přijímání plateb, které mu budou na jeho účet přicházet, tak i k vydávání příkazů k provedení plateb za své výdaje; obecně bude platit, že na každém účtě bude v daný okamžik určitá částka, vždy ve výši specifické pro daný konkrétní účet (spoříví zaměstnanci s vysokými platy a mzdami tam budou mít obvykle více než jiní, podobně na účtech institucí a firem).

Raději výslovně: v *Bance* se tudíž budou veškeré platby realizovat výhradně bezhotovostně, transfery mezi jednotlivými účty a v *Ekonomice* s touto *Bankou* nebudou existovat ani mince ani bankovky.

Předpokládejme, že jinak už tato *Ekonomika bez daní* a s novými cenami produktů obou *Sfér* a výhradně čistými platy a mzdami v obou *Sférách* funguje stejně jak jsme zvyklí. *Struktura a výše výdajů*

Sféry veřejné je stanovena *veřejnými rozpočty*, vždy pro určité *rozpočtové období*. Každá veřejná instituce tak má příslušným *rozpočtem* stanovenou výši *výdajů* na dané *rozpočtové období* (obvykle roční), typicky s tím, že většina *výdajů*, zejména pokud jde o platy zaměstnanců a ostatní běžný provoz, se bude realizovat měsíčně, zbývající čtvrtletně, případně jednou do roka, pro určitost se domluvíme, že tím konkrétním dnem bude vždy první den příslušného měsíce.

Za předpokladu, že v *Bance* je dostatek peněz ve výši potřebné *Částky*, proběhnou **potřebné Rozhodující momenty již technicky nesmírně jednoduše**: v prvé z nich *Banka* vytvoří „*bezdaňový obláček*“ v *Částce* odpovídající *Příjmům veřejných rozpočtů* pro dané *rozpočtové období*, a ve druhém *Aktem vložení* naplní tímto „*bezdaňovým obláčkem*“ *Příjmy veřejných rozpočtů*, což pak dále znamená, že 1. den příslušného měsíce *Banka* připiše na účet každé z veřejných institucí ve veřejném zájmu částku, která je stanovena příslušným *veřejným rozpočtem*.

Dále bude vše již probíhat zcela mechanicky, „*bezdaňový obláček*“ zprostředkuje *Směnu*, na účtech subjektů *Sféry veřejné* po něm zůstanou případné *úspory*, zatímco na účtech těch subjektů *Sféry podnikání*, jejichž *produkty* patří do *V-spotřeby* bude po skončení daného *rozpočtového období* totéž, co na nich bylo před ním, ovšem s navýšením o příslušný *čistý zisk*!

Jednoduchost a elegance, s nimiž jsme se zbavili daňového démona Benjamina Franklina, jsou pravděpodobně šokující, nicméně jsou obě postaveny na těch fundamentálních vlastnostech *Ekonomiky* a peněz, které jsme již dříve (a vždy důrazně) připomínali: *Ekonomika* je dělbou práce a směn, včetně *Směny* mezi oběma *Sférami*, peníze jsou jednak univerzálním měřítkem hodnot, zde směnných hodnot či lépe nových cen bez daňového zatížení, jednak univerzálním médiem směny, zde realizované „*bezdaňovým obláčkem*“ vypuštěným v okamžiku, kdy *Banka Aktem vložení* připsala na účty veřejných institucí částky jim rozpočtově určené.

3.4. Ekonomika bez daní = vyrovnané rozpočty a rozpočtová suverenita

Povšimněme si a velmi a co nejhlasitěji zdůrazněme: veřejné rozpočty v *Ekonomice s Bankou* jsou ze samé své podstaty, chceme-li z definice, vyrovnané; „*bezdaňový obláček*“ je současně souhrnným *Příjmem* i souhrnným *Výdajem* veřejných rozpočtů!

Stejně tak všimněme a co nejtučněji podtrhněme, že nastavením výše *Částky* se ve skutečnosti rozhoduje o tom, jaká je *Cena Veřejného produktu* a *de facto* i o tom, jak velké *úspory* budou moci na svých účtech uspořít zaměstnanci, a současně i o tom, jaké *zisky* budou mít z prodeje svých *produktů* firmy účastné na tvorbě *produktů V-spotřeby*!

Jinými slovy, přechodem k *Ekonomice bez daní* jsme se nejen zbavili nenáviděného daňového břemene a docílili z definice vyrovnaných veřejných rozpočtů, ale zásadním způsobem jsme pozměnili role: zatímco v *Ekonomice daní* je hegemonem daňový poplatník, neboť on rozhoduje, kolik se na *daních* vybere, a tedy rozhoduje o podobě *Sféry veřejné*, a tedy i *Veřejného produktu*, v *Ekonomice bez daní* a s *Bankou* se vše obrací, hegemonem se stává *Sféra veřejná*, která nastavením výše *Částky* rozhodne o *Ceně Veřejného produktu* (a tedy i o jeho struktuře a velikosti), zatímco *Sféra podnikání* je postavena do pozice, v níž už jen reaguje – a jistě, reagovat bude nadšeně, neboť ve hře bude možnost navýšit produkci a zisky!

K tomu ještě několik poznámek. Tím, že ve *Směně* se stává hegemonem *Sféra veřejná*, tedy tvůrce *veřejných rozpočtů* se stává Rozpočtovým suverénem, došlo k velmi významné, přelomové, paradigmatické změně v *Ekonomice*, navíc ke změně, která bude mít kolosálně pozitivní dopad na záležitosti sociální. Na druhé straně, i v *Ekonomice bez daní* budou existovat omezení, dané zejména tím, že určující musí být i nadále *věcná podoba Ekonomiky*, což znamená dvojí: za prvé, *Sféra veřejná* nesmí produkovat nesmysly, nesmí se tam předražovat a ani nikterak jinak krást (třeba tím, že se dovolí, aby své *produkty* předražovala *Sféra podnikání*), za druhé *Sféra veřejná* musí ve svém rozletu respektovat možnosti *Sféry podnikání* tím, že *Sféra veřejná* bude vycházet z možností Sféry podnikání rozumně

absorbovat Částku vytvořením rozumné a potřebné V-spotřeby, a to bez inflace, poškozování životního prostředí či jiných neduhů.

Lze to říci i takto: i v *Ekonomice daní* je tvůrce veřejných rozpočtů suverénem, teoreticky může daňové zákony suverénně nastavit tak, aby výběrem daní získal stanovené příjmy, problémem je, že pokud to přepískne, praxe tuto suverenitu odmítne a daně se v nastavené výši nevyberou. V *Ekonomice bez daní s Bankou* je toto omezení jiné, je dáno věcnými možnostmi věcné *Ekonomiky bez daní*.

Komentář. Pro zvlášť pečlivé čtenáře vše ještě jednou a podrobněji!

Na účet veřejné instituce rozpočtové figurující pod státním rozpočtem se tak každý měsíc hned v jeho prvním dni připiše částka potřebná na platy jejich zaměstnanců a na běžné provozní výdaje tohoto měsíce, ostatní částky se navíc budou připisovat čtvrtletně, či ročně (u institucí fungujících pod krajským či obecním rozpočtem to proběhne stejně, ale podle příslušného rozpočtu). Daná instituce pak ihned, téhož dne, přesune peníze, které obdržela na platy svých zaměstnanců na jejich osobní účty v *Bance*. Tito zaměstnanci pak z obdrženého platu budou v průběhu daného měsíce průběžně hradit výdaje své a jejich rodiny a podobně, podle stanoveného kalendáře, začne i daná instituce hradit i své ostatní provozní, případně investiční výdaje.

Pokud jde o firmy a zaměstnance *Sféry podnikání*, tak ti se budou chovat naprosto stejně jako dosud ve *vBP*, tedy způsobem ryze tržním, což bude odpovídajícím způsobem reflektováno pohyby na jejich účtech v *Bance*. Firma bude nakupovat potřebné komponenty a hradit ostatní provozní výdaje úplně stejně jako to dělala ve *vBP*, ovšem nyní již jen za *ceny* zbavené *daňových zatížení*, a úplně stejně jako ve *vBP* bude vyplácet mzdy svým zaměstnancům, nyní ovšem jen v jejich čisté podobě, bez jakýchkoliv odvodů *daní z práce*.

Budeme-li analyzovat pohyby na účtech v průběhu (řekněme) běžného měsíce, pak to bude probíhat zcela analogicky tomu, jak to chodilo ve *vBP*: průměrný zaměstnanec (ať již *Sféry veřejné* nebo *podnikání*) svůj plat či mzdu téměř spotřebuje na jídlo, bydlení a další provozní a podobné potřeby běžného měsíce, takže typicky mu na konci tohoto měsíce na jeho účtě přibudou jen nějaké *úspory*, typická instituce veřejné sféry neuspokojí nic, neboť své příjmy vydala na platy zaměstnanců, na ostatní běžné *provozní výdaje*, případně dle stanovených pravidel na větší *provozní*, případně *investiční výdaje*. Co se týče firem, tak ty získají prodejem svých *produktů* zpět *veškeré náklady*, které předtím vynaložily na jejich tvorbu a navíc jim zůstane *příslušný zisk*: toto konstatování bude platit jak pro *finalisty*, tak i pro ty, kteří tvoří *meziprodukty*, přičemž *finalistům* bude zcela jedno, zda svůj *finální produkt* prodali *subjektu* *Sféry veřejné* či *Sféry podnikání*.

Protože peněžní „majetek“ *Banky* je vždy v daný okamžik součtem toho, co je na jednotlivých účtech, zjišťujeme, že při srovnání toho, co zde bylo na konci předchozího a nyní je na konci daného měsíce, jedinou změnou je, že *Ekonomika bez daní* vzrostla, a to tím, že na účtech zaměstnanců přibýly *úspory*, na účtech firem *zisky*, což je zcela normální, běžnou věcí *Ekonomiky růstu*.

Komentář. Existují dva největší problémy v pochopení toho, že *Ekonomika bez daní může a bude fungovat*: za *prvé*, kde se vezme ona *Částka*, za *druhé*, když už se tam ta *Částka* vloží, tak přece vznikne jakési monstrum na množení peněz, které se pak budou s každým *Aktem vložení* navyšovat a vše skončí závažnou inflací a krachem.

Přestože pozorný čtenář již četbou předchozích řádků zjistil, že oba problémy byly ve skutečnosti zodpovězeny, byť implicitně, raději přičiníme ještě výklad další, poněkud od předchozího odlišný a postavený na konstrukci „*bezdaňového regálovného*“, konstrukci, která je velmi blízká tomu, jak jsme pracovali výše s „*daňovým regálovným*“, avšak nyní na konstrukci, která bude zcela umělá.

Zatímco „*daňové regálovné*“ byl v podstatě jen jiný, odlehčený termín pro výběr daní, zcela umělou konstrukci „*bezdaňového regálovného*“ jsme vytvořili právě a pouze pro to, aby i ti nejhůře přesvědčitelní o naprosté bezchybnosti a korektnosti *Ekonomiky bez daní* viděli, že *Částka* může vzniknout, a také proto vznikne, čistě jen jako médium, které zprostředkuje Směnu a poté naprosto a zcela zmizí.

Můžeme zároveň prozradit i to, že „*daňové regálovné*“ jsme zavedli do značné míry právě proto, aby nyní bylo možno jednoduše navázat konceptem „*bezdaňového regálovného*“.

Vrátíme-li se k oněm **Rozhodujícím momentům**, pak pro účely zcela přesného popisu bude asi nejvhodnější vrátit se opět k poesii *Aktů výběru*, nyní s „*bezdaňovým regálovným*“, a *Aktu vložení*.

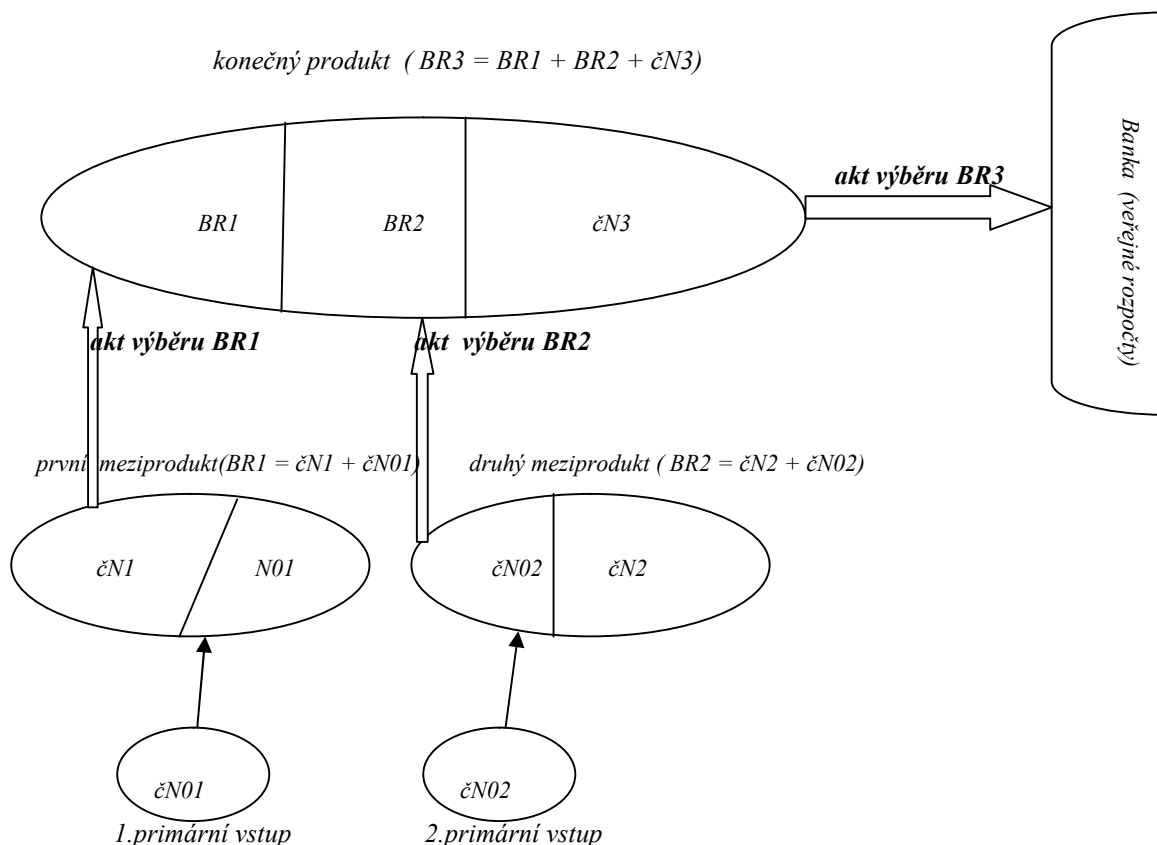
Čistě umělá konstrukce „*bezdaňového regálovného*“, bude vznikat jen při tvorbě těch *finálních produktů* *Sféry podnikání*, které budou prodány subjektům *Sféry veřejné* – zde jde o další zcela umělý předpoklad, neboť něco podobného vyžaduje, že konstrukce musí počítat s jasnožrívostí, která v realitě není, neb v realitě nebude výrobce *finálního produktu* rozlišovat, zda prodává do *Sféry veřejné* nebo *podnikání*, a vesměs by to ani rozlišit nedokázal.

„Bezdaňové regálovné“ bude také výrazně krutější než to *daňové*, aspoň na první pohled: po cestě zdola nahoru *pyramidou tvorby produktu* přidává každá firma k „bezdaňovému regálovnému“ již dříve nabalenému, tedy k ceně komponent, sobě příslušným *Aktem výběru cenu za své vlastní provozní náklady*, což znamená, že na každém stupni, u každého meziprojektu, a nakonec pak u finálního produktu, je výše nabaleného „bezdaňového regálovného“ rovna součtu čistých nákladů, tak jak vznikaly při tvorbě uvažovaného produktu – zdůrazníme, že v tomto „bezdaňovém regálovném“ nejsou započteny nejen *daně*, což nepřekvapí, neb jsme v *Ekonomice bez daní*, ale není tam ani *kumulován zisk* (viz obr.9).

čN – čisté náklady

BR – bezdaňové regálovné

čN = BR

obr. 9

Tvorba a Akty výběru bezdaňových regálovných (= čistých nákladů) v Ekonomice bez daní.

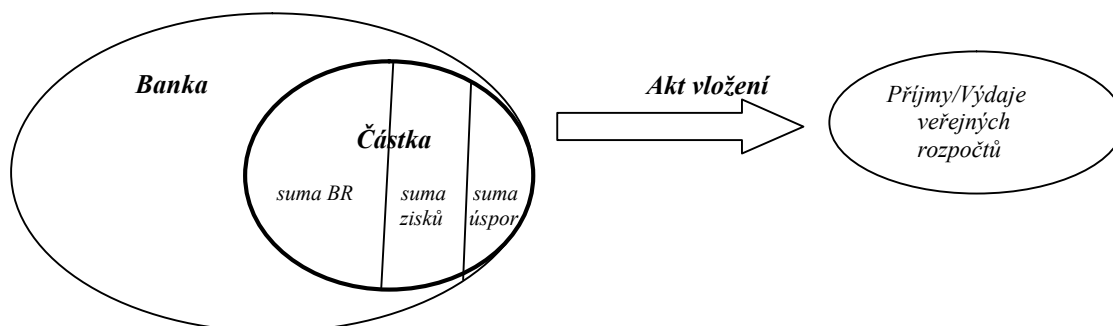
Modelový případ produktu, který je tvořen dvěma meziprojekty, z nichž každý má jeden primární vstup.

Krutost tohoto „bezdaňového regálovného“ je ovšem poměrně významným způsobem snížena tím, že každý producent vyššího stupně se při převzetí příslušného meziprojektu a doprovodného krutého „bezdaňového regálovného“ v onom *Aktu výběru* zaručí, že ihned poté, co bude prodán příslušný finální produkt finálnímu kupci, vrátí nejen příslušné „bezdaňové regálovné“ v plné výši zpět, ale přidá i veškerý *zisk*, a to ve výši, který by byl jinak *kumulován v ceně meziprojektu* (byl by tak součtem zisku výrobce meziprojektu a kumulovaných zisků komponent výroby tohoto meziprojektu).

„Bezdaňová regálovná“ všech produktů *V-spotřeby* (tedy těch *finálních produktů Sféry podnikání*, které kupuje *Sféra veřejná*) *Banka* sečte, přičte k nim součet všech příslibů vyrovnání kumulovaných zisků a k tomuto součtu (neb je jasnozdřívá) přičte nakonec ještě součet všech úspor, které přibudou v rámci daného rozpočtového období na účtech subjektů Sféry

veřejné: výsledkem bude *Částka*, která se stane „*bezdaňovým obláčkem*“, tedy *Částka*, která realizuje první z potřebných *Rozhodujících momentů*. Tím druhým pak bude naplnění příjmů/výdajů veřejných rozpočtů „*bezdaňovým obláčkem*“ příslušným *Aktem vložení*.

Zdůrazněme raději ještě jednou a výslovně: *částka „bezdaňového obláčku“* je vyšší než *částka* vzniklá sečtením všech „*bezdaňových regálových*“, a je vyšší přesně o *částku*, která je rovna součtu *kumulovaných úspor* všech subjektů *Sféry veřejné* a osob působících ve *Sféře podnikání* a *kumulovaných zisků* všech firem *Sféry podnikání*, přesněji *úspor* a *zisků* *daného rozpočtového období*. Ale tento fakt je přesnou reflexí *Ekonomiky růstu*, tak jak se s ní i ve *vBP* setkáváme dnes a denně, ničím jiným! (Viz obr.10.)

obr. 10

Zobrazení obou Rozhodujících momentů v Ekonomice bez daní:

- I. *V Bance* je vytvořena *Částka*.
- II. *Aktem vložení* je *Částka* přesunuta do *Příjmů* (resp. *Výdajů*) veřejných rozpočtů.

Další už bude probíhat naprosto standardním způsobem: „*bezdaňový obláček*“ bude přesunut na stranu *Výdajů*, což dále značí, že *Banka* připiše na účet každé z institucí *Sféry veřejné* *částku* dle příslušného *rozpočtového určení*, tyto subjekty nakoupí *finální produkty* *Sféry podnikání* v *ceně*, která je součtem *finálního „bezdaňového regálového“* a *finálně kumulovaného zisku*, čímž je vůči každému z finalistů splněn závazek plné úhrady jak *finálního „bezdaňového regálového“*, tak i *finálně kumulovaného zisku*. Další krok je již v režii těchto finalistů: každý z nich zaplatí své všechny *provozní výdaje*, včetně mezd, ponechá si svůj *zisk* a vrátí firmám, které mu dodaly komponenty jak příslušné „*bezdaňové regálové*“, tak i *kumulovaný zisk*, příslušný k těmto komponentám – a tak bude postupováno i dále, nyní shora dolů.

Po dokončení všech těchto již standardních kroků bude po skončení *daného rozpočtového období* na účtech subjektů *Sféry veřejné* v průměru totéž, co tam bylo na začátku tohoto *rozpočtového období* plus příslušná *úspora*, totéž bude i na účtech osob působících ve *Sféře podnikání*, a nakonec, na účtech firem bude rovněž to, co tam bylo na začátku *daného rozpočtového období* plus *zisk* za úspěšně prodané *produkty* (a je lhostejno, zda byly prodány subjektům *Sféry veřejné* či *Sféry podnikání*).

3.5. Registrační a depozitní banka (RDB)

Striktně vzato, *paradigma třetího milénia s Ekonomikou bez daní* bychom mohli plně opřít o monopolní *Banku* v té podobě, jak bylo popsáno výše. Byla by to však nejen nepříjemná odchylka od toho, na co jsme zvyklí, ale *Ekonomice* by to i ubíralo na pružnosti. Proto navrhneme schéma jiné, které bude spojovat potřeby *P3M* s tím, jak jsme zvyklí s *penězi* a institucemi k jejich obsluze pracovat dosud.

A sice k běžnému systému hotových peněz, běžných cenných papírů a běžných finančních institucí, tedy bank, pojišťoven, atd., navrhujeme přidat novou finanční instituci, a to instituci ve vlastnictví státu a státem provozovanou, pro niž navrhujeme název **Registrační a depozitní banka**, krátce **RDB**.

Podobně jako u předchozí monopolní *Banky* i v *RDB* bude mít povinně svůj účet každá fyzická osoba, každá instituce a každá firma.

Funkce registrační vychází ze skutečnosti, že i v *P3M* se výše důchodů, nemocenské, případně i dalších benefitů, které bude skýtat *Sféra veřejná*, odvodí od příspěvku, který ten či onen jedinec vykonal pro blaho celku, přičemž, obdobně jako dosud, bude míra tohoto příspěvku odvozována od jeho příjmů. A proto, obdobně jako dosud, bude zapotřebí udržovat přehled o příjmech každého jedince. Děje-li se to nyní prostřednictvím daňové evidence a navíc ještě platbami speciálních daní, tedy sociálního a zdravotního pojištění, v *P3M* to bude tak, že každý jedinec bude muset své příjmy nechat projít přes *RDB*, a to buď aspoň ty, od nichž bude chtít pro sebe odvozovat benefity sociální péče, tedy důchody, nemocenskou, podporu v nezaměstnanosti a další podobné podpory a příspěvky (vždy ovšem důvodně!) nebo, rozhodne-li se tak v demokratické společnosti, pak všechny příjmy.

Pro firmy bude platit povinnost realizovat přes *RDB* všechny platby od určité výše, obdobně jako je tomu nyní, kdy cokoliv, co přesahuje částku € 15 000, musí jít přes nějakou banku. Obdobně i zde bude věcí demokratického rozhodnutí, jak vysoká bude částka podléhající registraci převodem přes *RDB*.

Hlavní funkcí *RDB* bude ale **funkce depozitní**: *RDB* bude muset mít ve svých depozitech vždy objem peněz ve výši, která bude dostatečná k realizaci všech těch funkcí, které nyní postupně popíšeme. Tato depozita bude *RDB* získávat směsicí výhod a povinností, chceme-li, metodou cukru a biče, přičemž ten cukr by měl v rozhodování o výši úložek v *RDB*, jakož i o délce těchto depozit, ovlivňovat stále víc – poznamenejme, že obsluha cukru bude činěna v rámci „*bezdaňového obláčku*“ (viz dále), takže nečiní žádný technický problém.

Navrhujeme tedy, aby vedení účtů v *RDB* bylo zcela zdarma, zcela zdarma by byly veškeré transfery, ať již hotovostní nebo bezhotovostní, jak uvnitř *RDB*, tak i do komerčních bank, pojišťoven i jiných finančních institucí, za předpokladu, že nebudou patřit mezi penalizované. Stejně zdarma bude i platební karta a jakékoliv její použití. Každé *depozitum* přitom bude výhodně úročeno, s tím, že, aspoň na počátku zavádění *RDB*, zvláště výhodný úrok bude spojen s tím, že držitel účtu zde došlý vklad ponechá aspoň určitou minimální dobu (například došla mzda bude velmi vysoce úročena první dva dny, velmi výhodně po dobu ještě několika dalších dní), zatímco okamžitý či téměř okamžitý výběr budou penalizovány, nejspíš nějakým poplatkem (pro věčné škarohlídy, kterým se to nebude líbit, doporučíme srovnání se současnou běžnou praxí komerčních bank, včetně „skvělé“ výše úročení, minimálního u vkladů a až dvouciferného u půjček, „přátelských“ poplatků za téměř jakýkoliv úkon a v neposlední řadě zcela běžná zpoždění při transferech z jednoho účtu na jiný).

Konkrétní podoba těchto opatření cukru a biče bude samozřejmě až výsledkem demokratického rozhodnutí a budou zřizovány a průběžně měněny s jediným cílem: zabezpečit, že v *RDB* bude vždy dostatek peněz potřebných k realizaci jejích funkcí. Lze očekávat, že zpočátku, kdy *RDB* bude pro všechny velkou a nezvyklou neznámou, bude nutné zavést i opatření penalizační, avšak tím, jak se postupně budou depozita v *RDB* pod vlivem výhod zvětšovat, penalizace zřejmě bude možné opustit úplně.

Nepředpokládáme, že *RDB* bude sama poskytovat půjčky, avšak je velmi pravděpodobné, že bude poskytovat velmi výhodné, velmi nízko úročené půjčky komerčním bankám s tím, aby je použily na úvěry firmám i domácnostem.

Hlavním důvodem vytvoření *RDB* je ovšem její role při tvorbě **Částky** ve výši **Ceny Veřejného produktu** a v realizaci obou **Rozhodujících momentů**: zde bude vykonávat přesně ty funkce, které předtím vykonávala ona monopolní *Banka*, ovšem s tím, že nyní opustíme ty umělé předpoklady, které byly formulovány v souvislosti s *Bankou* především proto, aby mohl být co nejvíce zjednodušen výklad její obsluhy *Ekonomiky bez daní*.

To znamená, že ***RDB*** bude striktně postupovat dle přijatých veřejných rozpočtů, včetně harmonogramů jejich plnění, což znamená, že realizaci obou **Rozhodujících momentů** bude provádět v průběhu rozpočtového období postupně, vždy tak, že částku ve výši stanovené příslušným veřejným rozpočtem připíše na účet dané veřejné instituce v *RDB* ve chvíli, kdy jí to ukládá příslušný harmonogram plnění

(už to obvykle nebude bývat první den v měsíci). Daná instituce pak bude postupovat přesně tak, jak jí ukládají její provozní pravidla, případně i provozní potřeby či podmínky: ve stanovený den připiše na účty svých zaměstnanců v *RDB* částky ve výši jejich platů a průběžně bude takto proplácet i ostatní provozní a investiční výdaje (zde už bude záležet na konkrétní podobě platebních vztahů se subjekty, které budou adresáty těchto provozních či investičních výdajů, zda příslušné platby budou zasílány na účty těchto adresátů v *RDB*, či v jiných, tedy komerčních bankách, případně zda budou propláceny v hotovosti).

Čistě už v režii *RDB* budou na jednotlivé účty v *RDB* připisovány úroky z úložek, případně strháváno penále z předčasných výběrů. *RDB* bude mít přitom potřebné prostředky bez problémů k dispozici, neboť jejich vytváření bude spadat pod úkony činěné v rámci *Rozpočtové suverenity*.

Ostatní průběh *Směny* bude naprosto stejný, jak jsme jej analyzovali kdykoliv dříve, to znamená, že zaměstnanci *Sféry veřejné* začnou nakupovat *produkty Sféry podnikání*, stejně si budou počínat i fyzické osoby působící ve *Sféře podnikání* a stejně jako kdykoliv dříve budou probíhat i nákupy *meziproduktů* atd., atd.

Poněvadž tyto peněžní operace už obecně nebudou všechny probíhat přes *RDB*, dohodneme se, že nyní každý *subjekt Ekonomiky bez daní* disponuje souhrnným **Účtem**, který chová vždy v daný okamžik částku ve výši součtu hotovosti, kterou momentálně disponuje a zůstatků na všech účtech, které mu patří, tedy jak v *RDB*, tak i v komerčních bankách (abychom byli zcela přesní a korektní, museli bychom do *Účtu* zahrnout i jakékoliv okamžitě prodejně cenné papíry, atd., tedy vše to, co se učeně nazývá finančním agregátem M1).

Výsledek bude stejný jako při realizaci směn v *Ekonomice bez daní* prostřednictvím *Banky*: na konci každého *rozpočtového období* budou zůstatky na *Účtech subjektů Sféry veřejné* ve srovnání se stavem začátku tohoto období obecně navýšeny o *úspory* tohoto období, případně sníženy o částky vydané při nákupech větších, než činila částka připsaná na účet uvažovaného subjektu v *RDB* při realizaci *Rozhodujících momentů*; stejně to bude i na *Účtech* fyzických osob *Sféry podnikání*. Obdobně jako dříve to bude i na *Účtech* firem, kterým se prodejem jejich produktů vrátí veškeré čisté náklady vynaložené na tvorbu prodaných produktů a obecně přibude i příslušný zisk a – neboť jsme již ve skutečném životě – případně ubude částka ve výši momentální ztráty.

Zkrátka a dobře „*bezdaňový obláček*“, vložený nyní v *Rozhodujícím momentě* na účty veřejných institucí v *RDB*, nyní vykoná svou pouť obecně složitějším způsobem, přes *Účty*, na nichž ovšem bude na konci daného rozpočtového období totéž, co obsahovaly na začátku, s tím, že některé z nich budou navýšeny o úspory, resp. zisky, jiné sníženy o částky vydané při velkých nákupech, resp. o obchodní ztráty. Pokud ale jde samotnou částku „*bezdaňového obláčku*“ tak ta prošla *Směnou* a *Účty* stejně jako předtím *Bankou*, tedy vznikla a zanikla.

Můžeme tedy s uspokojením konstatovat, že vytvořením *RDB* byl získán základní mechanismus technického řešení *Směny* v *Ekonomice bez daní*, přitom tento mechanismus, spolu s *Účty*, je již plně použitelný v reálném životě, neboť veškeré umělé, zjednodušené předpoklady za účelem snadného popisu byly odstraněny.

Zbývá tedy už jen specifikovat veškeré ostatní mechanismy *P3M*, které z tohoto paradigmatu utvoří systém plně připravený k nasazení v reálném životě, jakož i popsát scénář přechodu z *von Bismarckova paradigmatu* na *paradigma třetího milénia, P3M*.

3.6. Stručný popis scénáře přechodu na P3M

V *P3M* jsme se fakticky pohybovali od chvíle, kdy jsme vytvořili *Ekonomiku bez daní* a *Banku*, která ji dokázala úspěšně technicky obsloužit: daně přestaly existovat, z cen produktů sféry podnikání zmizelo daňové zatížení, z finančního ohodnocení aktivit sféry veřejné zmizelo přenesené daňové zatížení

a „*bezdaňovým obláčkem*“ připsaným v souladu s příkazy plnění veřejných rozpočtů *Aktem vložení* na účty subjektů sféry veřejné v *Bance* jsme realizovali *Směnu*. Těmito postupy a souběžně prováděnými důkazy a analýzami jsme jednoznačně prokázali, že *P3M*, tato *Ekonomika bez daní*, je *Ekonomikou* plně funční a zcela korektní, s bezchybnými směnnými mechanismy.

Chceme-li však docílit, aby *P3M* nebylo jen předmětem teoretických úvah, tedy aby v praxi plně nahradilo paradigma stávající, *von Bismarckovo*, je třeba přidat návrh scénáře přechodu z *vBP* na *P3M*, a především, tento scénář i realizovat.

Než se k tomuto návrhu dostaneme, je třeba vyřešit ještě dvě koncepční záležitosti.

Ta první je čistě praktická: jde o některé *daně spotřební*, s výraznou regulační funkcí, tedy zejména o daně z alkoholu, tabáku, pohonných hmot a také o poplatky ze psů a další podobné daně, jakož i o cla. Skutečnost je taková, že *P3M* samo o sobě žádné příjmy z daní nepotřebuje, tedy ani příjmy z daní, jejichž funkce je povýtce regulační, ani příjmy z cel. Problém je v tom, že pokud by i tyto daně byly zrušeny, asi by vznikly četné potíže z prodejů a konzumace alkoholu vyrobeného za pár korun z brambor, řepy a podobně a stejné by to bylo i u tabáku a dalších podobných produktů. A ani všechna cla nejde zatím zrušit. Proto navrhujeme, aby tento typ daní zůstal zachován, přirozeně, nemusí to být ve stávající výši, a rovněž je třeba, aby zatím zůstal zachován i institut cel.

Navrhujeme tedy, aby **rušeny byly daně z práce, z příjmů právnických osob, DPH** a pak nejspíš i daně spíše nesmyslné a s nepatrným výnosem, jako je daň darovací, z převodu nemovitostí a podobně, a také, aby byly zrušeny, a to okamžitě, podobné nesmysly jako jsou v ČR poplatky ve zdravotnictví, mýto a dálniční známky (v *P3M* neexistuje sebemenší finanční důvod ani pro zavádění školného, ani pro rozlišování mezi standardem a nadstandardem zdravotní péče v té podobě, jak se o tom nyní diskutuje: například každý by měl mít plné právo dostat tu nejlepší endoprotézu již bez dalšího „nadstandardního“ placení, jediným omezením by měly být schopnosti *Sféry podnikání* tyto špičkové endoprotézy v potřebném počtu vyrobit; něco jiného jsou ovšem určité kosmetické operace apod.).

Tím se dostáváme k té druhé koncepční záležitosti, ke skutečnosti, že v *P3M* budou ceny produktů, a to jak *Sféry podnikání*, tak i *Sféry veřejné*, podstatně nižší než ty existující, neboť daňové zatížení již nebude existovat. Pokud budeme chtít zachovat existující peníze, přesněji existující měny, ať již koruny, eura či další (a určitě chtít budeme), pak kupní síla konkrétní nominální částky, řekněme stokoruny, bude v *P3M* bez dalších úprav podstatně vyšší než je nyní ve *vBP*. Ponechali-li bychom tedy vše beze změny, zejména úspory v bankách, peníze pod polštáři a stejné výše platů a mezd a rázem, bez dalšího přešli z *vBP* na *P3M*, spolehlivě bychom vyvolali značnou inflaci, spolu se všemi dalšími důsledky, kterou prudká inflace má. Aby se tak nestalo, je třeba zajistit, že po přechodu na *P3M* zůstane zachována kupní síla těch peněz, které již v ekonomice jsou a také těch, které do ní budou vstupovat.

Jinými slovy, pokud bychom chtěli na *P3M* přejít okamžitě, ze dne na den, museli bychom uskutečnit měnovou reformu, která by přepočítala kupní sílu, řekněme koruny, tak, aby zůstala zachována i při nových cenách produktů bez daňových zatížení. Výsledkem by byl určitý koeficient, menší než jedna, kterým by bylo nutno pronásobit stávající úločky v bankách i pod matracemi, a také stávající mzdy a platy, jakož i veškeré další příjmy, zkrátka bylo by nutné provést měnovou reformu! A nejen to, muselo by být zajištěno, že ceny všech produktů budou v okamžiku provedení měnové reformy cenami poctivě stanovenými tak, že z nich opravdu zmizí všechno (kumulované) daňové zatížení, jinými slovy, muselo by být jisté, že v ekonomice působí výhradně jen samí andělé, kteří spolehlivě veškerá daňová zatížení z cen opravdu odečtou.

Doporučíme-li tedy, aby přechod z *vBP* na *P3M* takto okamžitě přes noc realizován nebyl, je to nejen z důvodů velké nepopularity měnových reforem, ale i proto, že k andělskému snížení cen by zcela jistě nedošlo.

Namísto toho doporučíme řešení jiné, a sice **přechod postupný**, v průběhu několika let, v ekonomikách států EU, USA, Japonska a dalších podobných navrhujeme přechod osmiletý, v ekonomikách

Číny, Indie a dalších podobných zemí čtyř- až pětiletý, zkrátka vždy dle konkrétní pozice *Sféry veřejné* v dané *Ekonomice* – tam, kde je podíl *Sféry veřejné* v *Ekonomice* vyšší, bude doba přechodu delší, tam kde je nízký, postačí kratší období.

Konkrétně pak v zemích EU navrhujeme, aby existující daňová kvóta byla rušena postupně, první tři roky vždy, řekněme 15% z existující daňové kvóty, zbývajících pět let pak vždy po 11%.

Takto koncipovaný postupný přechod způsobí, že nikdy nedojde (ani teoreticky) k závrtným poklesům cen, takže nebude třeba přijímat ani žádná opatření na snižování kupní síly úspor ani žádná zvláštní opatření na snižování čistých platů, mezd a ostatních průběžných příjmů. Snad jen by mělo platit, že v průběhu přechodného období by tyto čisté příjmy neměly být navyšovány, neboť už jen zachování nominální výše čistých příjmů je při snižování cen produktů navýšením kupní síly a je třeba úzkostlivě dbát, aby kupní síla nevzrostla způsobem, který by spustil inflaci.

Je bohužel zcela jinou věcí, jak zajistit, že *ceny produktů Sféry podnikání* se opravdu budou snižovat, v souladu s tím, jak postupně bude odpadat vliv daňových zatížení, neboť je velkou a neznámou otázkou, zda firmy skutečně sníží ceny a to dokonce tak, jak by měly, tedy v rozsahu ušetřených daňových nákladů. Je tedy nejasné, zda vůbec k nějakému snížení dobrovolně či pod tlakem konkurence dojde, a pokud ano, tak k jakému, takže je nutné počítat s tím, že bude nutné přidávat i tlaky administrativně kontrolní, podobné například těm, které byly běžné při přechodu z národních měn na eura.

Považujeme nyní věc těchto dvou koncepčních záležitostí za prodiskutovanou, s tím, že v realitě bude nutno se k nadneseným otázkám vrátit a teprve po důkladném rozboru a po dosažení konsensu o konečné podobě návrhů přijmout příslušná řešení. Například bude nutné stanovit konkrétní výši daně z alkoholu a dalších podobných daní regulační povahy, přesný harmonogram, které daně se budou v tom kterém roce rušit, a rozhodnout i o dalších otázkách, ke kterým se teprve dostáváme.

Nyní k vlastnímu postupu při přechodu na P3M.

První a zásadní věcí, kterou bude nutno začít, je zásadní a obsažná veřejná diskuse, odborná i laická, jejímž cílem bude všeobecné poznání a všeobecná shoda, že stávající paradigma je nadále neudržitelné a že stejně neudržitelné jsou návrhy na nejrůznější kosmetické úpravy: jedním z nejdůležitějších výsledků by mělo být poznání, že návrhy na náhradu průběžných penzijních systémů a průběžných systémů zdravotní a jiné sociální péče systémy fondovými představují v podmínkách *Procesu* naprostý ekonomický nesmysl, navíc nesmysl velmi nebezpečný.

Jistě, dobrovolná připojištění, dobrovolný vstup do penzijních a jiných fondů je naprosto jiná věc, zdůrazněme opět, věc ryze soukromá, stejně jako je zcela soukromou věcí, když se jiní na odchod do penze připravují nákupem známek, obrazů či nemovitostí. Zdůrazněme ovšem, že pak již není sebemenší důvod, proč by tyto ryze soukromé aktivity měla veřejná sféra podporovat nějakými garancemi či dokonce přímými dotacemi, jak je to běžné dnes.

Rovněž by mělo být naprosto jasné, že snahy prodlužovat agónii *vBP*, jsou snahami bez sebemenší naděje na úspěch, a navíc snahy nesmírně nákladné: loňský deficit EU ve výši 6.8% HDP by měl být víc než vážným potvrzením, o deficitu USA ve výši více než 10% HDP raději ani nemluvě.

Druhým, souběžně řešeným tématem musí být co nejobsažnější diskuse o *P3M*, a to s cílem docílit poznání a shodu, že jde o systém, který je zcela korektní, bezchybný a především o systém, který splní všechna očekávání s ním spojená: tedy prakticky ihned vyrovnané rozpočty, prakticky ihned ukončení dalšího zadlužování a stejně tak i okamžité zahájení intenzivního splácení dluhů, a nejen to, prakticky okamžitá stabilizace *Sféry veřejné*, a to stabilizace s potenciálem růstu, především pokud jde o nápravu existujícího podfinancování důchodů a dalších položek veřejných rozpočtů, dále pak obdobné poznání a shoda ohledně přínosů pro *Sféru podnikání*.

Opakovaně navrhuje, aby tato veřejná diskuse proběhla nejen co neintenzivněji, ale také co nejrychleji: stále jsme přesvědčení, že stačit by měly dva až tři měsíce. Pokračující agónie *vBP* je záležitost nesmírně nákladná, v loňském roce stála EU každý týden přes € 15 miliard, ve skromnějších podmínkách České republiky 6 miliard Kč, a to jen v deficitech veřejných rozpočtů, ztráty ve sféře podnikání byly zřejmě ještě vyšší. Je třeba opakovaně zdůrazňovat, že v *P3M* se nikterak nevrháme do vzduchoprázdna, naopak *Ekonomika* jako taková, tedy její věcná podstata produkce a směny i její konkrétní naplnění konkrétními produkty a konkrétními směny, zůstane i při přechodu na *P3M* dle navrhovaného scénáře plně zachována a její vývoj půjde výhradně směrem všestranně prospěšným a žádoucím, a to pro všechny zúčastněné.

Paralelně s touto intenzivní diskusí bude žádoucí připravovat i konkrétní kroky přechodu na *P3M*, tedy zřízení *RDB* a přípravu příslušné legislativy. Doporučujeme, aby při tomto přechodu bylo počítáno s určitým ***přechodným obdobím***, řekněme dvouletým, v jehož rámci bude *P3M* fungovat v režimu do značné míry zkušebním, s tím, že se tak spojí výhody rázného ukončení agónie *vBP* a s tím spjatých gigantických ztrát na jedné straně, zatímco na druhé straně bude možné vychytávat nejrůznější mouchy přímo při provozu, namísto pouhých diskusí u zeleného stolu.

Klíčovým požadavkem je vytvoření *RDB*, kde v přechodném období může tato instituce fungovat v úzké spolupráci ČNB, MF, ČSSZ, zdravotních pojišťoven a České pošty. Tím se na jedné straně využije zkušeností těchto institucí s fungováním výběru daní, a to jak zkušeností systémových, tak i jednotlivých pracovníků, přičemž zejména z řad pracovníků finančních úřadů a ČSSZ, případně i přebytečných pracovníků zdravotních pojišťoven, se mohou vytvářet i budoucí stálí zaměstnanci *RDB*. Pokud jde o Českou poštu, pak síť jejich poboček se může stát i základní pobočkovou sítí *RDB*.

Podobně intenzivní příprava se bude týkat i legislativních prací. To, že se poctivě sdělí, že řada přijatých norem bude mít možná jen přechodný ráz, nebude vůbec na škodu, naopak: je jasné, že podobné změny se nepřipraví do definitivní podoby za několik týdnů, ale měly by být připravovány tak, že této (téměř) definitivní podoby bude dosaženo do ukončení přechodného období. A právě možnost reagovat na provoz, který bude deklarován jako zkušební a přechodný, dovolí daleko lépe docílit, že verze definitivní už nebude nutno každou chvíli novelizovat, jak se to, aspoň v legislativním procesu ČR, děje naprosto běžně, přitom u norem, které jsou připravované dlouhodobě a s tím, že by měly být trvalé.

Podtrhněme, že součástí těchto legislativních prací budou i práce na rozpočtech, a to na rozpočtech v nových podmínkách *P3M*.

Velmi silně zdůrazňme, že veřejné rozpočty budou v *P3M* vždy vyrovnané, Příjmy = Výdaje, a to ze samé své podstaty, a že vyrovnané budou již **hned v prvním roce** začátku přechodu na *P3M*!

V podobě numerické: částka, kterou by sféra veřejná vybrala z těch 15% rušené daňové kvóty se sečte s částkou, kterou by bylo nutno půjčit k vyrovnaní deficitů a tato částka se v rozpočtových příjmech doplní z *RDB* formou *Aktu vložení*. Obdobně v následujících sedmi přechodových letech, a samozřejmě, tím spíše v časech plného fungování nového paradigmatu.

Doplňme ještě, že – striktně vzato – *P3M* může začít odstraňovat čerstvě narůstající deficity dokonce ještě dříve, než v prvním roce rozpočtu pod taktovkou přechodu na *P3M*: může zahájit jejich odstraňování ihned poté, co *RDB* bude schopna fungování a dokonce může v zásadě souběžně odstranit i první tranži daní.

Tedy od prvního roku přechodu na *P3M* vyrovnané rozpočty bez jakéhokoliv nového zadlužování! To by v číslech loni znamenalo v celé EU úsporu více než € 2 miliardy denně, v ČR téměř 6 miliard Kč týdně.

A navíc, tím že *Rozpočtová suverenita zákonodárce* získala v *P3M* naprosto stabilní podobu, bude možné připravovat rozpočtové rámce i několik let dopředu, zejména v návaznosti na harmonogramy rušení příslušných daní.

Věcně pak práce na rozpočtech zahrnou, mimo jiné, zcela konkrétní harmonogramy řešení podfinancovaných kapitol veřejných rozpočtů, na prvním místě důchodů a ostatní sociální péče o seniory a handicapované, dále pak zdravotnictví, vzdělávání, vědy a výzkumu, bezpečnosti a kultury, případně i dalších oblastí, jako péči o potravinový řetězec, o krajinu, o infrastrukturu a případnou zvýšenou veřejnou podporu jejího využívání (zejména v souvislosti s hromadnou dopravou a péčí o vodní a odpadové hospodářství, případně i o energetiku).

Podtrhněme, že tyto změny by vždy měly být výsledkem velmi důkladné celospolečenské debaty, odborné i veřejné, a měly by vždy jednoznačně důsledkem veřejného zájmu a musí být zcela transparentní.

Abychom mohli být konkrétní, mluvmе о stavu věcí v České republice.

Je asi nesporné, že velkými změnami budou muset projít penze, především proto, že jsou jako celek hluboce podfinancované, vztah průměrné penze k průměrnému hrubému příjmu osob ekonomicky aktivních činí kolem 40%, což je zcela neudržitelné. Platí zde, že *P3M* dokáže ihned přidat každému důchodci 2 000 Kč měsíčně a výhledově lze výši průměrné penze zvýšit na 60% až 75% průměrného čistého příjmu osob ekonomicky aktivních – to, v jaké výši bude v průměru tento poměr nastaven, musí být výsledkem celospolečenské diskuse a celospolečenského konsensu, a stejně tak bude třeba rozhodnout, jak to bude se vztahem výše penze a čistým příjmem v jednotlivých příjmových pásmech.

Komentář. Asi by měla existovat shoda, že výše penzí bude nastavena tak, aby i v její minimální výši zajišťovala lidem, kteří poctivě pracovali, veškeré důvodné potřeby, především bydlení se všemi souvisejícími náklady na energie a další, jakož i potravu, ošacení a aspoň základní kulturní potřeby; zdravotní péče, pečovatelské služby a podobně, by měly být naprostou samozřejmostí. Na druhé straně by stejnou samozřejmostí měla být i patřičná reflexe zásluhovosti – zde by ovšem mělo být rovněž zohledněno, že lidé s vysokými příjmy mají zcela jiné možnosti finančně připravit se na odchod do penze vhodným dodatečným zabezpečením, než mají lidé s nízkými příjmy, počínaje komerčním připojištěním a konče sbírkou známek či nemovitostmi. Výhledově bude asi i žádoucí otevřít diskusi o vztahu zásluhovosti a čistých příjmů: například je mimo diskusi, že lidé pracující v zemědělství mají přes katastrofálně nízké příjmy podstatně větší zásluhy o společnost než, řekněme, makléři, což jsou lidé s vysokými příjmy – navíc v tomto příkladě platí, že odchod všech těch, co jsou činní v zemědělství do jiných profesí, či jejich vymření, což mimochodem reálně hrozí, by způsobil katastrofu, zatímco u těch makléřů by si ekonomika i společnost spíše oddechly.

Podobný konsensus bude asi i u zdravotnictví, které je v řadě ohledů výrazně podfinancováno, nejen co se platů zdravotníků a trvalého zvyšování jejich odbornosti týče, ale i pokud jde o přístrojové a jiné vybavení a o celkové prostředí ve zdravotnických zařízeních, na straně druhé je zde asi i nemalý prostor k úsporám, které by však neměly být ani na úkor personálu a už vůbec ne na úkor pacientů.

Oblast vzdělávání je na tom podobně jako zdravotnictví: cílem musí být navýšení platů a souběžné a trvalé zvyšování odborné úrovně pedagogů, zejména však odborné i jiné připravenosti žáků a studentů ke vstupu do života – vše nasvědčuje tomu, že stav věcí je zde obecně dosti neuspokojivý.

Samostatnou kapitolou je věda a výzkum, ať již samostatných ústavech či na vysokých (ale proč ne i na středních?) školách. Podfinancování je děsivé, především v platech, ale i ve vybavení přístroji a literaturou, pokulhává mezinárodní spolupráce. Přitom jde o oblast, která by měla a musí být na výsluní celospolečenského zájmu. Zdůrazněme, že v *P3M* mohou veřejné výdaje na vědu a výzkum dosáhnout jakékoliv potřebné výše, může to být klidně 5 až třeba 10% ve vztahu k HDP, ale jistěže, důraz na kvalitu a v dobrém slova smyslu smysluplnost, musí být oproti dnešnímu stavu výrazně posílen, di-letanti by tuto zásadní oblast v žádném případě řídit neměli.

Obdobně jako výše vytvoří *P3M* skvělé podmínky pro vývoj i v dalších oblastech *Sféry veřejné*, tedy u policie, hasičů, vojáků atd., atd., což vše by mělo jít ruku v ruce se zvýšenými požadavky na výkon příslušných profesí. Zcela nové příležitosti by měly být vytvářeny v kultuře a ve společenském životě vůbec a sport a tělesný pohyb by měly znovu být naprostou samozřejmostí.

Zbývá připomenout ještě jeden z podstatných návrhů. Vzhledem ke zcela novým možnostem *Rozpočtové suverenity zákonodárce* bude nepochybně třeba nastavit daleko důkladnější kontrolní mecha-

my, než jsme dosud zvyklí. Utrácení veřejných prostředků na golfová hřiště a podobně pochybné projekty nesmí pokračovat a je zřejmé, že *P3M* samo o sobě vytvoří v tomto ohledu daleko větší příležitosti, než jaké existují dosud. Kromě zcela nezbytné transparentnosti veškerého počínání *Sféry veřejné* doporučujeme zavedení konkrétní odpovědnosti za přijaté rozpočty a jejich obsah, konkrétně v podobě zcela profesionálních rozpočtových úřadů na každé úrovni veřejné správy i samosprávy. Na úrovni státního rozpočtu by to byl **Nejvyšší rozpočtový úřad**, na úrovni krajů **Krajské rozpočtové úřady** a u obcí doporučujeme tyto úřady zřídit jako **Okresní rozpočtové úřady** (bohužel, nedávná územní reforma nejenže vytvořila mnohé nefunkčně malé kraje, ale stejné škody natropila i zrušením okresů).

Navrhujeme, aby vedení **Nejvyššího rozpočtového úřadu** bylo tvořeno **Radou komisařů** a dále navrhujeme, aby způsob ustavování komisařů do funkce respektoval jak princip kontinuity, tak i obnovy; navrhujeme tedy, aby obdobně jako u Senátu byl počet komisařů dělitelný třemi, takže vždy po uplynutí funkčního období třetiny komisařů byli místo nich ustavováni komisaři noví. Jako komisaři by měli být vybíráni výhradně bezúhonní a špičkoví odborníci, schopní odpovědně a poctivě vykonávat rozsáhlé pravomoce, které jim budou svěřeny, a sice naprostá spoluodpovědnost za přípravu, přijímání i realizaci státního rozpočtu. *Rada komisařů* bude tudíž nejen dohlížet na přípravu rozpočtu a jeho pozdější realizaci, ale bude kontrastovat jeho schválení, což značí, že bez souhlasu *Rady* nemůže státní rozpočet vstoupit v platnost.

Podrobná pravidla o počtu komisařů, délce funkčního období, způsobu jejich ustavení do funkce, jakož i specifikace dalších pravomocí (například, zda *Rada* bude moci pozastavit výdaje určité rozpočtové kapitoly, zjistí-li se zde nějaké nesrovnalosti, apod.), jednací řád *Rady*, jmenovitá odpovědnost *Rady komisařů* za schválený a realizovaný státní rozpočet a další potřebné náležitosti – to vše bude až výsledkem obsažné diskuse, opět nejlépe odborné i laické. A samozřejmě, **Nejvyšší rozpočtový úřad** bude mít k dispozici potřebný aparát.

Analogicky by byly zřizovány i krajské a okresní rozpočtové úřady a vykonávaly by analogické funkce ve vztahu ke krajským rozpočtům a rozpočtům obcí v rámci okresu.

4. Ekonomika bez daní – *P3M*

Jak patrně z předchozích úvah, *P3M* přinese ze samé své podstaty do *Sféry veřejné* stabilitu, už jen tím, že vyrovnané veřejné rozpočty budou samozřejmostí. Tím zcela zmizí jeden z největších problémů dneška, deficity veřejných financí, a tudíž budou, a to okamžitě, přes noc, utnuta chapadla dalšího zadlužování států i nižších územních jednotek. Tím naprosto zmizí potřeba vlád i nižších exekutivních orgánů ucházet se o půjčky u soukromých finančních institucí a naprosto tak zmizí vládní a jiné veřejné dluhopisy, pokladniční poukázky i všechny ostatní finanční instrumenty dosud používané ke krytí veřejných dluhů.

Sféra veřejná se tak v oblasti financí zcela odpoutá od rozmarů a otřesů finančních trhů, neb je nebude k ničemu potřebovat. Jak ukazují zkušenosti z probíhající finanční krize, už jen důsledky této skutečnosti budou mít efekt bezkonkurenčně blahodárný. *Sféra veřejná* přitom bez jakéhokoliv zadlužování a zcela bez jakýchkoliv jiných problémů převezme plnou odpovědnost za celou sociální oblast, tedy jak za penze, tak i za všechny ostatní aspekty, od nemocenské, přes pečovatelské služby až po starost o lidi momentálně nezaměstnané; stejně plnou odpovědnost bude moci převzít i za zdravotnictví, vzdělávání, vědu a výzkum a podobně. *Sféra veřejná* zcela jiné možnosti než má dosud v oblasti aktivní ochrany životního prostředí, péče o základní dopravní a nejlépe i energetickou infrastrukturu, případně i o další oblasti veřejného zájmu.

Bude záležet ovšem na rozhodnutí veřejnosti každého konkrétního státu, jak naloží s již existujícími instituty fondového či jiného podobného zajišťování základní sociální a zdravotní péče, tedy zda je buď zcela ponechá, a to i přes naprostou jistotu, že to posléze špatně skončí, nebo zda nabídka těchto institutů přejde věcně pod veřejné rozpočty v rámci *P3M* – a opět, výsledkem rozhodnutí bude, zda nabídka těchto institutů, například penzijních fondů, přejde pod veřejnou sféru přesně v tom rozsahu,

jak ji deklarovaly tyto instituty, případně zda dojde k nějakým úpravám (není neobvyklé, že některé z těchto nabídek jsou mizerné, jak v případě penzí, tak i třeba zdravotní péče).

Samozřejmě, ta skutečnost, že dluhopisy a další instrumenty dosavadního řešení zadlužování veřejné sféry zmizí jako třída, bude mít okamžitý a tvrdý dopad na fungování těch institucí, které na obsluhu veřejných dluhů založily výnosný, bezpečný a poměrně bezpracný zdroj svého podnikání. Tento tvrdý dopad daný tím, že v podstatě přes noc přestanou vznikat jakákoliv nová veřejná zadlužení, bude ovšem v praxi velmi změkčen tím, že nadále nějaký čas zůstanou ty veřejné dluhy, které byly vytvořeny dříve a tedy zůstanou i povinnosti dlužných veřejných institucí splácet nejen úroky jako dosud, ale i jistiny těchto dluhů.

V této souvislosti se stává pro obě strany, veřejné dlužníky i jejich soukromé věřitele, příjemným vyústěním, že obě strany budou mít dostatek času na postupnou adaptaci na nové skutečnosti, nejčastěji těch 8 let dokončování přechodu na *P3M*. Tento čas budou moci využít jak instituce spojené se spekulacemi na finančních trzích, tak i střízlivější kupovatelé veřejných dluhopisů a samozřejmě i lidé spjatí s výběrem daní, jak přímo tak i nepřímo, například v podobě daňových poradců.

Navrhujeme, aby výnosy z výběru daní s čistě regulační funkcí byly použity ke splácení nejen úroků, ale i jistin z dluhů dosud vytvořených a aby další částky byly doplňovány z příjmů vytvořených z titulu *Rozpočtové suverenity*. Tímto způsobem by mohlo být veškeré zadlužení zcela uhrazeno již v několika následujících letech, v České republice řekněme v průběhu 10 let (jistě, specifickou otázkou jsou dluhopisy vydané na delší období, ale i zde by měla existovat vhodná řešení).

Tato *přechodná doba* rovněž umožní řešit problém těch klientů penzijních a dalších podobných fondů, kteří přejdou pod *Sféru veřejnou*, ať již proto, že svou činnost ukončí celý fond, či tak učiní individuálně; *Sféra veřejná* pak bude postupně přebírat veškeré důvodné a rozumné závazky k těmto klientům. Rozumějme tomu i nadále tak, že různá připojištění a různé nadstandards dále mohou existovat ve stejné podobě jako dosud, to jest v režii soukromých institucí, ale nově bez jakékoliv garance *Sféry veřejné* za chod a výsledky těchto soukromých institucí a samozřejmě bez jakýchkoliv veřejných příspěvků. V naší domácí terminologii: nebudou vytvářeny žádné druhé pilíře, ale bude na osobním rozhodnutí každého, zda se stane klientem některé ze soukromých institucí figurujících v pilíři třetím.

Je vhodné už na tomto místě konstatovat, že v zásadě zbytečnými se stanou úvahy o regulaci finančních trhů, v zásadě postačí oddělit klasické bankovníctví od aktivit ryze spekulativní povahy. Banky by měly spekulace zakázány, na druhé straně instituce zabývající se spekulacemi i jejich klienti by nepoživali ze strany veřejné sféry žádné ochrany: spekulace by tak byly ryze soukromou věcí zúčastněných, naprosto stejně jako je zcela soukromou věcí hraní na výherních automatech v hospodách (je jinou, bohužel velmi smutnou věcí, že negativní dopady z těchto činností, zejména závislost, její léčba a podobné negativní důsledky gamblerství, ať již hospodského či jakéhokoliv jiného, soukromou věcí být přestávají).

Tato zásadní změna oproti dosavadní praxi, kdy spekulanti byli sanováni za cenu gigantického zadlužení *Sféry veřejné*, může být realizována díky tomu, že v *P3M* už nebude mezi *Sférou veřejnou* a spekulanty vůbec žádný vztah. *Sféra veřejná* si od nich nebude nic půjčovat a na jejich hospodaření nebudou závislé ani žádné potřeby veřejného zájmu - tím, že *Sféra veřejná* sama ve své režii zajistí veškeré důvodné potřeby veřejného zájmu, a to v tom nejvyšším standardu, zejména zajistí vysoce kvalitní, úplnou a jednoznačně důstojnou sociální a zdravotní péči, budou i tyto potřeby zcela odděleny od jakýchkoliv otřesů z bublin a z jiných problémů na finančních trzích.

Znovu zde zdůrazněme, že významným a velmi silným bočním efektem vyrovnaných rozpočtů bude, že banky budou nuceny používat prostředky, které dosud vázaly na nákup dluhopisů *Sféry veřejné*, na účely jiné, jistěže na prvním místě na financování provozu a investic firem a samozřejmě, i na důvodné a podložené úvěry domácnostem.

Podtrhněme, že v takto bohulibých a seriozním způsobem realizovaných činnostech je bude *RDB* silně podporovat, zejména půjčkami, které jim poskytnou za nepatrný úrok.

Už jsme zmínili a zde ještě zdůrazněme význam toho, že v *P3M* se ze *Sféry veřejné* stává, namísto dosavadního zdroje deficitů a zadlužení, často až bolavého vředu *Ekonomiky*, oáza stability a nejen to, k této zásadní změně dojde v podstatě okamžitě. Navíc ale platí, že vůbec nepůjde o stabilitu strnulou a neměnnou, naopak, všude tam, kde *Sféra podnikání* má kapacitní rezervy, se může souhrnný produkt *Sféry veřejné* dále zvětšovat, přičemž rychlost tohoto zvětšování je omezena čistě jen nebezpečími ze vzniku inflace a rozsah tohoto zvětšování je omezen čistě jen kapacitními možnostmi *Sféry podnikání*, konkrétně jejími schopnostmi dodávat oproti zvětšujícímu se *souhrnnému produktu* *Sféry veřejné* stejně rychle a stejně kvalitně narůstající nabídku *souhrnného produktu* *Sféry podnikání*.

Bude užitečné podtrhnout v této souvislosti, že právě popsané vlastnosti *P3M* říkají ve vztahu k *Procesu*, speciálně pak k procesu nahrazování lidské práce technologiemi, že – teoreticky – bude zcela lhostejné, jaký díl práce ve *Sféře podnikání* bude realizován technologiemi a jaký lidmi, podstatné bude právě a jen to, že vzniklá nabídka bude dostatečná k pokrytí všech důvodných potřeb společnosti, tedy jak potřeb subjektů *Sféry veřejné*, tak i potřeb subjektů *Sféry podnikání*.

Tato dobrá zpráva říká, že opravdu není třeba se obávat budoucnosti a už vůbec není třeba uvažovat o ničení technologií nahrazujících lidskou práci, nejen proto, že zastavit *Proces* by se stejně nepodařilo, tak jako se rozbíjením strojů nepodařilo zastavit průmyslovou revoluci, ale i proto, že nové paradigma *P3M* se s těmito novými skutečnostmi umí vyrovnat s přehledem a bez otřesů, aspoň v té ekonomické a sociální rovině, jinou věcí je, že společensky a kulturně to nepochybně problém bude.

Ponecháme do dalších textů diskusi dalších výhod přechodu na *P3M*, zde už zmíníme jen dvě.

Jak je známo, organizace a financování sezónních prací, jakkoliv naléhavých, je stále větší problém. Na ulicích ČR letos v zimě zůstával sníh a led, v sadech loni v létě uhnul rybíz a četné další ovoce a tak by bylo možné pokračovat. *P3M* dokáže tyto problémy řešit elegantně a bez problémů: dobrovolníkům, ať už z řad nezaměstnaných, studentů, důchodců a třeba i osob pracujících na plný úvazek jinde, může nabídnout velmi atraktivní finanční kompenzaci, řekněme třeba 300 Kč na hodinu i více, přičemž v případě sezónních prací v zemědělství nebudou tyto výdaje vůbec počítány do cen produkce, třeba do ceny takto sklizeného rybízu.

Zcela nově půjde organizovat vědecko-výzkumnou činnost a jak jsme již uvedli, veřejná sféra sem může investovat v zásadě libovolné částky, omezení tedy budou výhradně jen dány tím, že takto organizovaná činnost musí být kvalitní a smysluplná. Získané výsledky pak mohou být dávány k dispozici i soukromým firmám, například ale tak, že veřejná sféra bude mít podíl na získaných hospodářských výsledcích a lze uvažovat i o tom, že bude mít, třeba přechodně, podíl na majetku firmy a činnosti jejích statutárních orgánů, případně se na činnosti firmy, rovněž asi nejčastěji jen přechodně, budou podílet i ti odborníci veřejné sféry, kteří jsou autory předmětných vědecko-výzkumných výsledků.

Závěrem připomeňme, že nové paradigma jsme původně navrhli s cílem řešit situaci veřejných financí, především pokud jde o sociální a zdravotní péči. Naše analýzy totiž ukázaly, že problémy jsou zcela jiné, než se tehdy běžně tradovalo a, bohužel, chybně traduje vesměs i dosud. Problémem nejsou jen průběžné systémy, ale zjistili jsme, že daleko a daleko větší nebezpečí skýtají návrhy na přechod k systémům fondovým. Ukázalo se, že obchody s penězi v podobě, která je prakticky izoluje od *věcné Ekonomiky*, vytvářejí zákonitě naprosto nestabilní systémy, založené namísto na ekonomice produkce a poctivého obchodu nejrůznější bubliny, které jsou nestabilní ze samé své podstaty a jejich protržení je vždy jen otázkou času.

Daleko rychleji, než jsme původně očekávali, postupovalo nejen toto odtržení finančních spekulací od *věcné Ekonomiky*, zejména v USA, Velké Británii a obáváme se i ve Švýcarsku, ale rychleji rostl i přesun *věcné Ekonomiky* do Číny a stále více ještě i do dalších zemí, na prvním místě pak do Indie. Vytváří se tak gigantická nerovnováha v zahraničním obchodě, především však vznikají závažná až

smrtná strukturální ohrožení ekonomik, které se vzdávají produkce a chtějí ji, chybně a nesmyslně, nahradit finančními spekulacemi a podobnými aktivitami.

Tento vývoj vytvořil v globální ekonomice silně nestabilní situaci a je zcela zásadní výzvou, především pro země dosud označované jako vyspělé, vzniklou nestabilitu odstranit, a to co nejrychleji, ale také co nejdůkladněji, chce se říci, způsobem co nejserióznějším.

Lze konstatovat, že ze všech těchto důvodů přišlo *P3M* v pravý čas. Je schopno prakticky okamžitě odstranit deficity ve veřejných rozpočtech EU a zřejmě poměrně rychle i deficity ve veřejných financích USA, Japonska, jakož i dalších podobných zemí. Souběžně je připraveno velmi rychle, v průběhu několika let, vybudovat fungující systémy všeobecné sociální a zdravotní péče v zemích, jakými jsou Čína a Indie a v dalších podobných zemích. *P3M* je rovněž plně připraveno k zahájení skutečného zápasu s chudobou, zejména s chudobou v afrických zemích.

Pokud jde o odtržení finančních spekulací od reálné ekonomiky, pak *P3M* vytváří silné předpoklady i zde k zjednání nápravy. *P3M* samo o sobě nedokáže řešit problém stěhování *věcné Ekonomiky* ze zemí dosud označovaných jako vyspělé, ale jeho mechanismy zde mohou velmi přispět.

Zatím nečekaně hlavním problémem jsou prodlení v akceptaci *P3M*, především co se týče jeho prosazení jako praktické náhrady za *paradigma von Bismarckovo*. Přitom platí, že *P3M* je neodmítnutelné, neboť dosavadní paradigma svou pouť dějinami končí, bohužel podstatně rychleji, než se jevílo ještě před několika málo lety, a také náklady na jeho agónii jsou nebezpečně vyšší, než se dosud odhadovalo. Otázka tak není zda se na *P3M* přejde, neboť kladnou odpověď si situace vynucuje už nyní a bude ji vynucovat stále intenzivněji, otázka je, kdy to bude a co budou stát případné další prodlevy, ale měla by být doplněna i o otázku, **kdo za tyto prodlevy a jejich následky ponese odpovědnost**.

5. Von Bismarckovo paradigma nemá šanci přežít

5.1. Inventarizace stavu a náklady agónie

Pro pilné čtenáře, kteří se textem prokousali až sem, jsme na závěr ještě zařadili detailní rozbor současné agónie *von Bismarckova paradigmatu*. V této poslední kapitole jsou podrobně rozebrány důvody, proč, přes veškerou obrovskou zásluhu pro lidstvo, je toto paradigma nevyhnutelně na konci svých sil.

Deficit veřejných financí České republiky přesáhl v roce 2009 hranici 300 miliard Kč. Státnímu rozpočtu chybělo zhruba 190 miliard Kč, k čemuž je ovšem nutno připočíst 31.5 miliard Kč rezerv, které byly zapojeny ke krytí deficitu, dále loňské půjčky krajů, měst a obcí ve výši přes 40 miliard Kč, schodek ve výběru zdravotního pojištění přesahující 20 miliard Kč a půjčky Státního fondu dopravní infrastruktury, což je dalších 24 miliard Kč. Celkem tedy více než 305 miliard Kč – téměř 6 miliard Kč týdně, přičemž jsme pracovali se spodními odhady, takže skutečnost bude o nějakou tu miliardu horší.

Letos to zcela jistě nebude lepší: za období leden až duben přesáhl jen deficit státního rozpočtu částku 78 miliard Kč.

Jistě, nejsme na tom nejhůř, aspoň ne v Evropě, a čerstvá statistika Eurostatu k tomu dodává přesnější čísla. Souhrnný deficit státních rozpočtů zemí EU přesáhl v loňském roce v poměru k HDP 6.8%, což je více než šestinásobek ročního rozpočtu EU, který je stanoven jako 1.05% jejího HDP, jinými slovy tento deficit je téměř roven celému rozpočtu EU na celé období 2007 až 2013, což znamená, že se za jediný rok promrhala částka, která by skoro stačila jak na provoz celé EU, tak i na veškerá „čerpání“ všech 27 členských zemí, a to po celé období 2007 až 2013!

Špičkový hit většiny domácích volebních programů, „čerpání“ částky ve výši €26,76 milionů určených pro Českou republiku právě na období 2007 až 2013 se tím dostává do poměrně zvláštní pozice.

Současný vývoj v Řecku, především však nebezpečí pramenící ze stavu věcí v zemích PIIGS (Portugalsko, Itálie, Irsko, Řecko a Španělsko) vyvolal nebývalou aktivitu nejen eurozóny, ale i celé EU, jakož i MMF – chystá se záchranný balík ve výši až € 750 miliard, a to je zřejmě jen první nástřel příprav na hrozících nebezpečích, tedy na možné budoucí problémy dalších bolavých míst, třeba Belgie, ale hlavně prominentního nečlena eurozóny, Velké Británie, přičemž v žádné členské zemi EU není situace růžová.

Poměrně chabou útěchou je, že potíže nejsou omezeny na EU: situace v USA a Japonsku je stejná, spíše ale ještě horší.

Hledají se příčiny tohoto vývoje, nejčastěji se uvádí hypoteční krize v USA a rozhazovačnost vlád.

Ano, problémy se otevřely s potížemi hypoték v USA a pak již v plné síle pokračovaly pádem Lehman Brothers. Avšak problémy *věcné Ekonomiky*, problémy sociální a problémy veřejných rozpočtů následovaly v natolik rychlém sledu a zůstávají natolik ostré, že hrubé, nepřipustné a nikterak neospravedlitelné chyby finančních institucí nemohou být ani zdaleka jedinou a ani hlavní příčinou. Začíná být jasné, že finanční krize byla hlavně spouštěcím mechanismem, a že skutečné problémy jsou mnohem hlubší a nepochybně ještě naléhavější.

Ještě větším omylem je hledání hlavních příčin krize v rozhazovačnosti vlád. Jistě, odstraněním všech nepotřebných výdajů by šlo ušetřit nemalé částky, v některých zemích silně nemalé, a je nezbytné, aby se o tom jen nehalasilo, s oblibou hlavně před volbami, ale aby důvodné úspory pak byly i realizovány. Problém je ten, že deficit by se tím sice snížil, v ČR o pěkných pár desítek miliard Kč, ale hlavní výdajové položky by musely zůstat netknuty, neb jsou podfinancovány, některé hluboce: v těchto hlavních výdajových položkách se nejenže žádné úspory nenaleznou, naopak, výdaje by se měly zvýšit, vesměs o nemalé částky, daleko přesahující možné úspory. Jde hlavně o výdaje na penze a jinou sociální péči, na zdravotnictví, vzdělávání, vědu a výzkum, ale i na policii a armádu, na kulturu atd.

5.2. Proces civilizačního zlomu a výzvy s ním spojené

Jak už jsme zmínili výše, problém není ani zdaleka jen v těchto viditelných, jakkoliv děsivých číslech, ale v tom, co zatím příliš vidět není a vůbec nejde jen o veřejnou sféru a její deficitní rozpočty a dluhy, problémy ve sféře podnikání jsou možná ještě hlubší.

Nutno tedy čelit zcela novým výzvám, a těm jsou vystaveny jak země dosud označované jako vyspělé, tak i země s ekonomikou rychle rostoucí, a samozřejmě, i země, kterým se růst zatím moc nedaří.

Jak už jsme zmínili v úvodu hlavní příčinou všech těchto výzev je proces razantního rozvoje technologií, které stále více a stále rychleji vstupují do všech oblastí života lidstva, proces tak významný, že jsme jej nazvali *procesem civilizačního zlomu* (krátce: **Proces**). *Proces* stvořil globalizaci, lidská práce je v něm stále více nahrazována technologiemi, vyvolal nebývalé demografické změny a přímo i nepřímo vytváří stále silnější tlaky na veřejné rozpočty.

Potenciál *Procesu* je přitom sám o sobě všestranně pozitivní. Avšak tím, že zůstává nepochopen, často hluboce, došlo k tomu, že na jeho výzvy přišly odpovědi, které nalévají nové víno do starých a děravých měchů, tedy odpovědi špatné a nadále neudržitelné: namísto benefitů vznikly potíže, a ty nadále narůstají takovým způsobem, že vbrzku mohou být gigantické.

Namísto starých, nepotřebných šablon, které nemohou a proto nebudou fungovat, je tudíž zapotřebí potenciál *Procesu* hluboce analyzovat a přijmout východiska plně funkční, taková, aby dopady *Procesu* byly i v denním životě ku prospěchu lidstva, nikoliv aby vlivem nepochopení a neprofesionality naháněly hrůzu. Tak, jak bylo chybou řešit problémy industrializace rozbíjením strojů, tak by dnes bylo špatné snažit se potenciál *Procesu* zastavit, či ho ignorovat, namísto využít jeho síly pro blaho všech.

Lze konstatovat, že *Proces* vyvolal a dále vyvolává změny, které jsou zcela zásadní, lze říci paradigmatické a pro další vývoj světa naprosto určující. Doslova dramatickým způsobem ovlivňují ekonomiku, sociální oblast, kulturu, tedy nejen celou přítomnost lidstva, ale stále více budou rozhodující i pro jeho budoucnost. Všechny tyto změny je třeba důkladně inventarizovat a analyzovat, především je ale nutno analyzovat celý potenciál *Procesu* a teprve z těchto poznání mohou a musí být formulována východiska – nemělo by překvapit, že budou paradigmaticky nová.

V těchto nových podmínkách musí být zcela nově formulováno co je a bude vlastní podstatou ekonomiky, tudíž zcela nově musí být vymezena struktura i obsah *věcné Ekonomiky*, a to v obou *Sférách*, do nichž je rozčleněna, *veřejné* a *podnikání*, a samozřejmě, nově bude třeba formulovat roli a postavení finančních institucí.

Zásadně nově je třeba vyhodnotit zásadní změny ve struktuře, obsahu a dynamice *věcné Ekonomiky*.

Jestliže vždy platilo, že prosperují jen ti, kteří jsou na špici dění, v časech *Procesu* je tato výzva stále naléhavější, doslova osudová. Konkurenceschopnost je plně a naprosto spojena s technologickou excelencí: kdo není na špici, toho globalizace odsune na okraj, či jej rovnou strčí do propasti. Poněvadž vedlejším, ale zcela nevyhnutelným a nijak neodstranitelným produktem technologické excelence je, že technologie stále více nahrazují lidskou práci, je třeba tuto skutečnost zcela zásadního významu postavit do popředí všech úvah o dalším vývoji. Není zde přitom času nazbyt: jestliže dosud technologie nahrazovaly člověka téměř výhradně jen ve výrobě a služby bujely a s nadšením absorbovaly pracovní sílu ve výrobě uvolněnou, tato idyla nyní končí a technologie vstupují i do služeb, a to stále razantněji.

Specifickým problémem vyspělých ekonomik je, že si budou muset zvyknout na výzvu, která by ještě před desítkou let zněla absurdně: budou muset najít cesty, jak konkurovat Číně, Indii a dalším podobným zemím. Nejde přitom jen o momentální hluboké deficity v obchodu mezi EU a USA na jedné a Čínou na druhé straně. Jde především o budoucí vyhlídky – příkladem budiž skutečnost, že výrobní kapacita automobilek světa nyní činí asi 95 milionů vozů ročně, prodejných je 60 milionů, přičemž tento přetlak se dále posiluje, a to tím, že významné nové kapacity se budují právě v Číně, Indii a dalších podobných zemích.

Být na čele se tak stává výzvou, která se zásadně liší od toho, jak byla formulována ještě nedávno.

Finanční krize byla sice důsledkem neodpovědného, nadále již netolerovatelného hazardérství, ale tato krize hlavně ukázala, a to v plné nahotě, základní problém finančních institucí: došlo k jejich výraznému odtržení od aktivit, které jsou jádrem, či ještě lépe, podstatou ekonomiky, od produkce a poctivého obchodu, tedy od toho, čemu se najednou začalo tak krásně říkat *reálná* čili *věcná Ekonomika*. Tudíž vskutku urgentní, klíčovou výzvou musí být v této souvislosti návrat k symbióze *věcné Ekonomiky* a světa financí.

Neméně vážným problémem je otázka sociální, a to v tom nejširším smyslu slova. Dosavadní systémy sociální a zdravotní péče, ať již jde o ty průběžné, založené na výběru daní, či na svérázných derivátech daní v podobě systémů fondových, vesměs navíc privatizovaných, novým nárokům evidentně nestačí a dovodíme, že stačit nemohou.

Neřešitelné problémy vznikají už dnes, kdy je nutno čelit hlavně těm nárokům, které jsou důsledkem demografických změn - zcela mimo možnosti těchto systémů bude řešit situace, kdy začnou s plnou intenzitou působit důsledky toho, že technologie budou stále více přebírat práci lidem i ve službách a vskutku razantně se tak začne snižovat nejen podíl osob v produktivním věku v populaci, ale ještě rychleji budou ubývat příležitosti k ekonomické aktivitě.

5.3. Veřejné finance v Ekonomice daní a jejich deficity

Konkrétně se s obrovskými, zatím neřešenými problémy potýkají veřejné finance většiny zemí – výdaje jsou výrazně vyšší než příjmy z výběru daní. Navíc se to děje za schizofrenní situace, neboť příjmy nestačí krýt výdaje, které jsou podfinancované, často silně podfinancované.

Zřejmě nejtěžším oříškem jsou výdaje na seniory. Ve vyspělých zemích náklady na seniory narůstají tak rychle, že je žádný z existujících systémů neumí a nemůže umět pokrýt. Průběžné systémy tak čelí deficitům, systémy fondové ztrátám, a jak dále ukážeme, problémy jsou v rámci stávajícího *von Bismarckova paradigmatu* neřešitelné.

Toto paradigma dlouhá desetiletí fungovalo bez problémů zhruba stejně jako Ponziho schéma podvodného investování (u nás letadlo): vstupem stále rostoucího počtu plátců stále vyšších daní či jejich derivátů v podobě plateb do penzijních a podobných fondů, rostl i jejich celkový výběr, takže k původním činnostem veřejné sféry, administraci státu a zajišťování vnitřní i vnější bezpečnosti, bylo možno přidávat další funkce, především vzdělávání a sociální a zdravotní péči.

Tato idyla nyní rychle končí, ve vyspělých zemích zatím zejména pod tlakem demografického vývoje, který snižuje procentní podíl plátců daní a plateb do penzijních a jiných fondů v populaci, tedy snižuje daňové příjmy, jakož i příjmy fondů, a to v situaci, kdy dochází k exponenciálnímu růstu výdajů.

V důsledku prodlužujícího se věku narůstá podíl důchodců v populaci, ale nejen to, souběžně narůstají náklady na zdravotní a sociální péči o ně. Zhruba lze odhadnout, že výdaje na důchodce narůstají nejméně o 7% ročně a poněvadž tento růst je nedostačující, bylo by zapotřebí, aby výdaje rostly o 10% ročně, možná i ještě rychleji.

Pro úplnost dodejme, že pod tlakem na růst jsou i další položky veřejných rozpočtů, z těch nákladově významných je to zdravotnictví zcela obecně, nejen tedy v péči o seniory, vzdělávání, bezpečnost a infrastruktura.

Výzva tedy zní, co si počít s tím, že dosavadní pyramida zvětšující se příjmové základny Ponziho schématu se postupně převrací na špičku, tedy do podoby zmenšující se základny možných daňových příjmů, zato však dramaticky narůstajících výdajových potřeb.

Dosavadní návrhy řešení jsou právě jen tou snahou lít nové víno do děravých měchů, tedy přesně tím, co nemá sebemenší šanci na úspěch. Tyto návrhy totiž zcela opomíjejí ten prostý fakt, že výdaje rostou objektivně a zcela nezadržitelně, takže stejně musí růst i příjmy: už jen pro výplatu důchodů a platby za zdravotní a další sociální péči o seniory je nutno mít každoročně minimálně o 7% více peněz než o rok dříve, což musí být zajištěno stejně exponenciálním růstem příjmů příslušných systémů.

Výzva totiž zní: lhostejno, zda půjde o dosavadní systémy průběžné, o systémy fondové či jakoukoliv jejich kombinaci, případně jakékoliv jiné řešení, v příslušné kase bude muset být každým rokem minimálně o těch 7% více peněz. Tyto výdaje nelze nijak omezit a jejich růst nelze nijak zastavit, snahy přelévat požadavky z jedné kapsy do druhé neřeší nic, neboť požadavky na růst nákladů nezmizí jejich zametením pod koberec.

Jak dále ukážeme, žádnou úpravou stávajícího *von Bismarckova paradigmatu* nelze v podmínkách diktovaných *Procesem* a jeho důsledky docílit, aby příjmy na tyto účely rostly stejně rychle jako výdajové potřeby.

Naprostým nesmyslem jsou návrhy na prodlužování věku pro odchod do důchodu za účelem nárůstu příjmů do systému a souběžného snížení výdajů. Nejenže podnikání nemusí mít o staré lidi zájem a ne každý je v seniorském věku stejně fit, ale ústředním problémem je trvalý pokles příležitostí k práci, především v důsledku nahrazování lidské práce technologiemi. Případný úspěch zvýšeného angažmá seniorů by tak snížil možnosti pracovního uplatnění mladých, což se, mimochodem, výrazně projevuje

již dnes: v Evropě je v průměru 21% mladých lidí do 25 let bez práce (ve Španělsku je to 40%). Nejenže by tak výplata penzí byla nahrazena platbou příspěvků v nezaměstnanosti, ale především nepříjemné důsledky by byly společensky devastující, neboť by rostlo penzum lidí bez pracovních návyků.

Je s podivem, že tyto ekonomicky zhola nesmyslné návrhy mají tuhý život, a nejen političtí činitelé, ale i vážení ekonomové se pod to nejenže odvažují podepsat, ale jsou i tací, co to sami, někdy i vehementně, navrhnou.

Existuje vcelku všeobecná shoda, že dosavadní systémy průběžného financování důchodů, jakož i dalších potřeb sociální a zdravotní péče, jsou na konci sil a nemají šanci přežít.

Je korektní podtrhnout, že této shodě předchází shoda jiná, a sice shoda na tom, že příjmy průběžných systémů nelze udržovat v potřebné výši trvalým, a pak nutně exponenciálním navyšováním daní.

Předchozí analýza svrhla daně z piedestalu výjimečnosti a ukázala, že jsou jen prostředníkem *Směny*, navíc výslovně potvrdila, co by měl vědět každý: podnikatel dostane prodejem své produkce zpět vše, co na daních vydal.

Proč za tohoto stavu věcí nemá *vBP* šanci na přežití, když v úvodu zmíněný růst výdajů na důchodce o oněch minimálně 7% ročně, raději více, lze přece pokrýt odpovídajícím zvyšováním daní? Jak jsme přece zjistili, podnikatel placením daní vlastně jen přechodně půjčuje rozpočtu peníze na daních vybrané, jakmile prodá, má tuto půjčku i se ziskem zpět.

Odpověď lze, přitom jen s minimálním zjednodušením, vyslovit tak, že podnikatel se nepohybuje ve světě teorie, ale v podmínkách praxe, kde klíčovou otázkou je, nejen, aby vyprodukoval, ale aby i prodal, co vyprodukoval, a aby to bylo za ceny, které aspoň pokryjí náklady; ve skromnější podobě i to, aby doba mezi dohotovením produktu a jeho prodejem byla co nejkratší.

Daňové zákonodárství je obecně zákonodárstvím velmi tvrdým, takže zejména daně z práce se platí v okamžiku, kdy práce probíhá, nikoliv poté, co se její výsledky, tedy produkty, podaří prodat. Podnikatel se tedy vydá z peněz hned, dostane je ale až později, přičemž obecně neví, za jakou cenu se mu jeho produkci podaří prodat a kdy to bude - pokud vůbec.

Přitom daně, právě tím, že jsou součástí nákladů, spoluvytvářejí cenu produkce, čili čím vyšší daně, tím vyšší ceny a každý konkurent, který platí daně nižší má výhodu. Ekonomika je přitom už dlouho globální, takže nejde jen o podnikatele ze sousedství, kteří mají vesměs daně podobné.

Zatím byla řeč o situaci, kdy se prodává. V životě to ale obecně neplatí a jakmile prodeje škokbrtají, třeba jen v čase a v třeba jen o něco nižších dosažených cenách, problémy mohou být pro podnikatele nepřekonatelné. Daně musí platit vždy, mzdy zaměstnancům rovněž, byť momentálně nemá z čeho.

Navíc při zvyšování daní nejde jen o podnikatele. Pokud by se jim i nakrásně dařilo vše dostat do cen a za tyto trvale se zvyšující ceny úspěšně prodávat, ekonomice vznikne dilema, a to dilema nebezpečné: buď se docílí, že daně budou vyšší a vyšší a příjmy z mezd a jiných zdrojů budou stagnovat, nebo nahoru půjdou jak ceny tak i příjmy. V prvním případě půjde výrazně dolů kupní síla, tím stejně výrazně i produkce a navýšení daní tak bude muset být ještě vyšší, než se původně zamýšlelo na krytí 7% či vyššího růstu ročních nákladů na důchodce, neb zdrojů na ždímání bude méně, nebo, ve druhém případě, porostou ceny, souběžně či dokonce rychleji kupní síla a výsledkem bude inflace.

Stejně dopady bude mít ovšem i zvyšování nepřímých daní, které je stejným, ne-li horším ekonomickým nesmyslem než zvyšování daní přímých. Nepřímé daně sniží okamžitě kupní sílu a při pokusu krytí z nich 7% či vyšší roční nárůst nákladů na důchodce by musely růst trvale a svižně, takže výsledkem by byl trvalý pokles kupní síly, a to souběžně s růstem cen, což by jen se zpožděním firmy doháněly navyšováním mezd, souhrnný výsledek: pokles ekonomiky a zřejmě i inflace.

A nakonec: zatím jsme se pořád tvářili, že daně se budou řádně platit, jakkoliv staleté či dokonce tisícileté zkušenosti ukazují, že v případě přepísknutého navýšení se platit nebudou. Udatné navýšení spotřební daně z pohonných hmot vedlo letos ke snížení prodejů u domácích prodejců o 20%, tedy k výraznému snížení výběru jak spotřební daně, tak i DPH, podobným fiaskem je i navýšení daně z alkoholu, o dani z tabákových výrobků raději nemluvě. A pokud jde o daně přímé, pak ty se řeší pomocí švarc systému, nebo tak, že jen část mzdy jde úředně i s daněmi, druhá část na ruku, bez daní, pak jsou zde ještě agenturní pracovníci a pokračovat by bylo možno téměř do nekonečna.

Lze tedy uzavřít, že přes jasný a nezpochybnitelný fakt, že daně se vrátí, podaří-li se prodat, praxe dokládá, že cestou zvyšování daní jít nelze, zvláště když by šlo o zvyšování trvalé a velmi výrazné.

Ještě horší než návrhy na navyšování daní a na zvyšování věku pro odchod do důchodu jsou ovšem návrhy na náhradu stávajících průběžných systémů sociální a zdravotní péče systémy fondovými, ať již povinnými či kvazidobrovolné, lhotejno, zda veřejnými nebo privátními – zdůrazněme i zde, že jde o nesmysl ryze ekonomický.

Je-li plnou pravdou, že průběžné systémy jsou na konci sil a budou-li dále považovány za řešení, pak penze budou stále nižší a nižší a nepůjde platit náklady na růst zdravotní péče, pak snahy nahradit je, úplně či zčásti povinnými (nebo kvazipovinnými) platbami do fondů jsou snahou vyhnat čerta Belzebubem.

Především připomeňme, že každá povinná i kvazidobrovolná platba je daň, bez ohledu na to, zda se daní poctivě zove, či se lstivě nazve jinak. V ČR jsou současné platby sociálního a zdravotního pojištění daněmi, přestože se tak nenazývají a v případě zdravotního pojištění i přesto, že jsou účetně vyvedeny do zdravotních pojišťoven, tedy mimo veřejné rozpočty. V tomto smyslu i každá povinná či kvazidobrovolná platba do nějakého fondu, například povinné ručení u aut, dálniční známky a nově i mýtné, je platbou daně, neboť se stává povinností plátce, ubírá mu z jeho příjmů, a z tohoto hlediska je plátcí jedno, zda se tato povinnost nazývá povinností daňovou či pojištěním nebo platbou do nějakého fondu, ať již veřejného či privátního.

Protagonisté fondových řešení zdůrazňují zhodnocování uložených peněz. Praxe ale ukazuje, že ani to dnes už neplatí: například zpráva OECD uvádí, že v roce 2008 ztratily penzijní fondy ve světě v průměru 23% své hodnoty (nejvíce v Irsku 37.5%, nejméně v Mexiku 5%), což především tvrdě postihlo ty, kteří se chystali do penze a ještě více ty, kteří současně přišli i o práci a odchod do penze nemohli odložit. Ještě podstatnější ale je, že ani v příznivých, bezkrizových časech nemohou fondy splňovat to, co se od nich bude očekávat v nových podmínkách, tedy zajišťovat průměrný růst výdajů minimálně o 7% ročně, raději však více, prostě a jednoduše proto, že neexistuje žádné investiční schéma schopné to celoplošně, tedy celosvětově a současně každým rokem trvale zabezpečit.

Je totiž třeba si uvědomit, že jedna věc jsou lákavé výpočty, ukazující, jak se (vesměs ale při zcela umělých předpokladech) budou uložené peníze numericky zhodnocovat, druhá věc je inflace a především kategoricky neúprosná skutečnost, že i za předpokladu trvalého zhodnocování úložek (tedy předpokladu, který praxe vyvrací) fondové systémy prostě nejsou a nemohou být schopny dostát tomu, co by měly činit, tedy vyplácet každým rokem víc a více, celkově minimálně o těch 7% ročně.

Připomeňme, že až do nedávna fondové systémy existovaly ve větším pokrytí jen v několika málo zemích, především v USA, a že v dobách, kdy to v zásadě fungovalo, se lidé nedožívali příliš vysokého věku, takže penzi v průměru pobírali jen pár let a také lékařská péče byla podstatně levnější, než je tomu nyní. Navíc, a to je rovněž velmi podstatné, fondy tehdy fungovaly dle zásad Ponziho schémat, tedy k momentálním výplatám důchodů, zdravotního ošetření a podobně byly používány i vklady stále rostoucího počtu čerstvých vkladatelů, tehdy se stále rostoucími příjmy a tudíž i vklady.

Nyní Ponziho schéma skončilo i u fondů, vydělávat by měly investice.

Obvyklou radou je nákup státních a jiných veřejných dluhopisů: zde rádcům zřejmě uniká, že příslušné kupóny se hradí z daní, takže je nejasné, proč se tyto daně rovnou nevyužijí v rámci průběžného systému. Další „drobnou“ vadou je, že úročení je vesměs nižší než 7%, výjimek je kromě dnešního Řecka málo a i u nich je jasné, že taková výše úročení posílá dlužící ekonomiku do pekel a nemůže mít dlouhého trvání.

Rádcí také nezaznamenali, že přechodem na vyrovnané rozpočty tento zdroj investic zmizí, jak říkal bolševik, jako třída (je pozoruhodné, že stejní lidé, kteří radí přejít na fondové hospodaření a investovat i do státních a podobných dluhopisů, současně nabádají i k vyrovnaným rozpočtům, což tak nějak obojí nejde dohromady a je jen zvláštní, že tento nesmysl se těší široké oblibě renomovaných rádců).

Naprosto zásadní skutečností přitom vždy je, že kupóny veřejných dluhopisů se platí z vybraných daní, což znamená, že peníze na kupóny jsou jen jiným rozpočtovým určením pro ty daňové výnosy, které by bylo možno použít jinak, například jako příjmy dosavadních průběžných systémů; a pokud by se kdy platil vlastní dluh, pak i ten by byl hrazen z daní (zatím je běžnou praxí, že jistina jednoho veřejného dluhu se „splácí“ vytvořením nového: v ČR se tak postupuje zcela důsledně, z vlastních dluhů se od roku 1993 nevrátil ani haléř, platí s jen úroky a vytvářejí se nové dluhy ke krytí těch starých).

Jak je evidentní, toto „bezpečné podnikání a investování“ je výhodné právě jen pro fondy, které z něj čerpají peníze na režii a zisk, pro všechny ostatní je to jen absurdní nesmysl.

Zbývají investice do podnikání či na finančních trzích. Situace je ovšem zcela odlišná od toho, co zde bylo ještě nedávno. USA, dosud hlavní zdroj fondového hospodaření, měly při sčítání v roce 1976 něco přes 215 milionů obyvatel, v roce 1996 téměř 267 milionů a nyní se odhaduje, že počet přesáhl 300 milionů. Zkušenosti z nedávné doby přitom ukazují, že už za situace, kdy fondy působily jen v této malé části světa, bylo problémem kam aspoň trochu bezpečně a přitom výnosně investovat a už jen toto geograficky nepatrné územní vymezení ráje fondových řešení vykazovalo značné, často nepřekonatelné problémy: známé jsou potíže amerických automobilek, kde fondové závazky přidávaly v průměru \$1 500 na ceně průměrného auta vyrobeného v USA, což výrazně přispívalo ke snížení konkurenceschopnosti amerických výrobců (a raději nemluví o tom, že automobilky postupně přestávaly být schopné své fondové závazky dodržovat).

Poněvadž rádcí radí přejít na fondy celoplošně, v Evropě, ale posléze nepochybně i v Číně, Indii a všude jinde, fondy by disponovaly tak obrovskými prostředky, že by byly neinvestovatelné: očekávat od neupotřebitelných peněz výnosy minimálně 7% ročně je nesmysl tak hluboký, že je s podivem, že si toho dosud nikdo pořádně nevšiml. Zbývá dodat, co by mělo být již evidentní: krachy by byly na denním pořádku a jejich intenzita by byla velkolepá.

Poznámka. Existuje ještě jiný typ návrhů, a sice necht' se o seniory stará jejich rodina. Jsou to návrhy velmi líbivé a působivé a je bez diskuze, že žádný senior by neměl být ve stáří zůstat opuštěn svými blízkými. Problémy jsou, bohužel, výhradně praktické a zcela nepřekonatelné.

Především platí, že tento model nijak neřeší růst nákladů na zdravotní péči o seniory: u rodinného krbu se bude stěží léčit rakovina a další podobné nemoci. Rovněž nelehkým úkolem je přenést na rodinu péči o ty, kteří se nemohou postarat o sebe sami: obecně to znamená, že někdo zdravý musí přestat pracovat, případně musí svou práci výrazně omezit.

Teoreticky tedy zbývá jen to, že rodina bude vyrovnávat nedostatečný důchod a zabezpečovat běžnou sociální péči. Bohužel, ani to v drtivé většině populace nepůjde zabezpečit.

Naprostým nesmyslem jsou návrhy na návrat k rodinám s mnoha dětmi a je doslova skvělé, že se to nedaří, aspoň ne v zemích, kde se prosazuje standard, řekněme tomu, evropského typu. Jednak jsou zde stále silnější bariéry životního prostředí, které jsou s růstem lidstva neslučitelné, ale naprosto nezvladatelným problémem je výhled na ubývání pracovních příležitostí: budou-li mnohačlené rodiny, pak v průměru na ně připadne nejen péče o seniory, ale i o ty své členy, kteří budou nezaměstnatelní.

Ostatní problémy jsou už drobnější, ale rovněž nezvladatelné. Předpokládejme, že senioři nadále budou mít důchod, ale ten nebude stačit ani na pokrytí běžných nákladů – rodina tedy bude muset přispívat. To je eticky sice v naprostém pořádku, ale nemalé procento rodin na to prostě mít nebude. Řešit situaci tím, že opět bude několik generací žít pohromadě, rovněž ve

výrazném počtu případů narazí, nikoliv na nechuť, ale na naprostý nedostatek potřebných prostor – to ještě opomijíme, že z dnešních narozených se víc než polovina zřejmě dožije více než sta let, takže ty generace by musely být pohromadě aspoň čtyři.

Uzavřeme: dosavadní *von Bismarckovo paradigma* končí a jeho konec je neodvratitelný. Stávající deficity nejsou primárně dány rozhazovačností vlád a jiných veřejných institucí, jakkoliv se zde najdou i vlády velmi snaživé. Rostoucí rozdíl mezi příjmy a výdaji je záležitost systémová a ve *vBP* neodstranitelná. Trvalý růst daní by ekonomiku ničil a sociální situaci by nezachránil, už jen proto, že by to nefungovalo. Snahy o „kosmetickou“ úpravu, tedy náhradu daní odvody do fondů, jsou stejným ekonomickým nesmyslem, navíc ve srovnání s průběžnými systémy nesmyslem daleko nebezpečnějším.

Jinými slovy, *vBP* umírá a nemá sebemenší šanci na přežití a jeho dosavadní nesmírné zásluhy o lidstvo mu zakládají právě, ale už pouze jen, právo na čestné místo v dějinách.

Dosud jsme mluvili téměř výhradně o zemích dosud označovaných jako vyspělé. Platí, že ostatní země jsou na tom potenciálně ještě hůře, neboť řešení většiny otázek spojených s moderní veřejnou sférou je teprve čeká a spolu s tím i výzva, co se skrytými deficity, například z odkládaných řešení sociální politiky, což jsou výzvy značně přesahující rozměr těchto problémů ve vyspělých ekonomikách. Nejenže zde bude zapotřebí co nejdříve začít intenzivně zavádět systémy vskutku všeobecné sociální a zdravotní péče, ale obzvlášť obtížným problémem budou obrovské počty v zásadě nezaměstnatelných lidí v produktivním věku.

V Brně dne 31.5.2010

© 2010

Marie Dymáčková

Michael Dymáček